І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807, з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200, з Ню Йорку (212) 227-5250, (212) 227-5251

РІК LXXXII. Ч. 72. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК ВІВТОРОК, 15-го КВІТНЯ 1975 ЦЕНТІВ 20 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK TUESDAY, APRIL 15, 1975 No. 72. VOL. LXXXII.

ПОНАД ТИСЯЧА ОСІБ ВЗЯЛА УЧАСТЬ У ВІДКРИТТІ ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ ДМИТРА ДОНЦОВА У БАВНД БРУКУ

Бавнд Брук, Н. Дж. — Якраз у другу річницю з дня смерти ідеолога українського націоналізму д-ра Дмитра Донцова на його могилі недалеко Української Православної Церкви-Пам'ятника відбулося в неділю 13 квітня відкриття і посвячення нагробного пам'ятника. Подія стягнула до Бавнд Бруку понад тисячу осіб, які прибули сюди, щоб присутністю на відправах вшанувати пам'ять видатного сина української землі, який упродовж майже 75 років невтомно працював і трудився для справи визволення України і утворення незалежної української держави. Серед присутніх були провідні діячі українського політичного, громадського і культурного життя, військові ветерани і чимало організованої молоді з СУМА. Прибули на імпрезу не тільки з ближчих і дальших міст у ЗСА, а й з Канади, а також представники від українських громад у Великобританії та Західній Німеччині, в тому голова Проводу ОУН Ярослав Стецько з дружиною мгр Славою.

Церемонію відкриття і посвячення пам'ятника попередила архиєрейська Служба Божа, яку відслужив архиєпископ Української Православної Церкви в ЗСА Владика Марко в асисті голови Консисторії протопресвітера о. А. Селепини, о. митрата П. Фалька, о. протопресвітера Ф. Шпаченка, о. Ф. Істочина та о. І. Ляшенка, о. протодиякона В. Поліщука та о. диякона Петляка. На Службі Божій, а також відтак на панахиді співав церковний хор під керівництвом о. Й. Крети. На закінчення Богослуження Владика Марко у своїй проповіді вказав на великі заслуги св. п. Д. Донцова для українського народу та на живучість українського націоналізму, ідеологом якого був св. п. д-р Д. Донцов.

Після Служби Божої сформувався похід на чолі з відділом комбатантів кол. вояків УПА і Першої Дивізії УНА, відділами СУМА та представниками організацій з прапорами, і перейшов на цвинтар до могили св. п. Дмитра Донцова. Тут Владика Марко в асисті духовенства відслужив панахиду за спокій душі св. п. Дмитра Донцова та довершив церемонії посвячення пам'ятни-

(Продовження на стор. 5-ій)

УКРАЇНЦІ В СОВЄТСЬКИХ КОНЦТАБОРАХ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО ШОВІНІЗМУ І БЕЗПРАВСТВ

Ню Йорк (Пресова Служба З ПУГВР.) — На Захід продісталася заява Зіновія Антонюка, ув'язненого у Пермському таборі ВС 389/35, яку він вислав 20 червня 1974 р. до завідуючого відділом адміністративних органів ЦК КПСС. У цій заяві З. Антонюк пише про комісію з Москви, яка в червні 1974 року розглядала у таборі скаргу в'язнів, що вони її вислали в травні 1974 до ЦК КПСС. Комісію очолював підполковник МВД Анастасов і працівник прокуратури РСФСР, Рижов.

Антонюк пише: „Замість розгляду скарги, я був 20 червня 1974 року свідком вияву грубого великодержавного шовінізму з боку підполковника Анастасова, який образив мої законні національні права, ґарантовані конституцією СССР. Він мені заявив дослівно таке: «А на якій мові ви листуєтесь? А чи не краще написати вам вашій дружині, щоб вона попросила сусідку, щоб та написала листа російською мовою?» . . ."

> ***ДОКУМЕНТ НЕЛЮДЯНОСТИ***
>
> *Один з найбільш промовистих документів жорстокости і насильства народовбивчої системи рабовласницького Совєтського Союзу: Інтерв'ю політв'язнів Пермського каторжного табору, надрукований вцілости на 3 і 4-ій сторінках в цьому числі „Свободи".*

Далі Антонюк пише: „Можна б було знехтувати це хамське відношення до неросіянина, як нехтуєш майже щоденно численні подібні випадки, списуючи їх на конто некультурности і дикунства того чи іншого носія державного шовінізму. Але у даному випадку йдеться про представника МВД з Москви з чималою владою і з дорученням розібратися в практиці безправ'я і сваволі, що її стосують в таборовій колонії. Коли чуєш образливі слова на адресу українців (не інакше як ,,хахлів") з боку прапорщиків, чи дижурних офіцерів колонії, ковтаєш їх мовчки, беручи їх на рахунок низького культурного рівня носіїв інтернаціональних ідей . . . Коли ж бачиш подібні прояви українофобії з боку адміністрації — це обурює . . ."

Рівночасно продісталися на Захід листи С. Шабатури, І. Сеник, Н. Строкатої і Н. Світличної, вислані ще 1973 року генеральному прокураторові СССР А. Руденкові.

Стефа Шабатура у своєму листі з 12 червня 1973 р. пише: „Потомки будуть говорити про нашу добу, як про добу великих наукових і технічних досягнень, але не як про добу гармонійного розвитку особистости. Про який розвиток може бути мова, якщо кровоносні судини культури періодично перерізуються в кабінетах слідчих і в залях судових розправ? Але як довго все це може діятись безкарно? А може ви поділяєте концепцію Шервуда Андерсона про те, що «кожна людина на світі — Христос, і кожна буде розп'ята?» Якщо так, то я готова бути розп'ятою за свою землю, за свій народ, якому не дозволяють випростуватися на повний зріст або орди Батія, або гнобителі «царствующого дома», або діяльність ваших колеґ колишніх і теперішніх".

Ірина Сеник в листі з 5 грудня 1973 р. пише: „Мені, що виплакала пережите у стрічках кількасот віршів,... прийшлось дожити до судових процесів над поезією і поетами". Поетеса вказує, що переслідування і ув'язнення є насильством над правами людини, які записані в Декларації ООН, що під нею поклав свій підпис СССР.

Таке саме обвинувачення робить Надія Світлична у своєму листі з 10 грудня 1973. Вона, між іншим, пише: „Мене фактично позбавили не тільки свободи, але і материнства, бо необережна довірливість у такі документи як конституція СССР і Декларація прав людини, привели мене у тюрму. Не вони, але кримінальний кодекс узяв верх над конституційними ґарантіями свободи слова і ґарантіями, що випливають з міжнародних умов про права людини".

Ніна Строката в листі з 10 грудня 1973 пише: „Якщо право влади над думкою є суттю соціялістичної демократії, то правду буде мати кожний хто відкине існування такої демократії."

Кінчаючи свої листи, усі чотири жінки заявляють, що будуть вести голодівку в обороні своїх прав.

Повний текст вищезгаданих документів буде надрукований окремо.

ЧОТИРИ ДЕСЯТКИ АМЕРИКАНСЬКИХ ЗАКОНОДАВЦІВ І ТИСЯЧІ ГРОМАДЯН ПРИВІТАЛИ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА У ВЛАДИМИРСЬКІЙ ТЮРМІ З ЙОГО 39-РІЧЧЯМ

Вашінґтон. — Сьогодні, 15 квітня 1975 р., сповняється 39 років життя Валентинові Морозові, довголітньому в'язневі Владимирської тюрми біля Москви, який став символом непохитности в його обороні людських прав, нехтованих комуно-московським режимом. З тієї нагоди чотири десятки американських законодавців та тисячі громадян вислали йому до тюрми свої привітання — інформує Комітет Оборони Валентина Мороза, який започаткував і перевів цю акцію привітань.

Валентин Мороз

Серед членів Сенату, які позитивно відгукнулись на акцію Комітету Оборони Валентина Мороза та вислали Морозові уродинові привітання, є сенатори: Абрагам Рібікофф з Коннектикат, Джеймс Баклі з Ню Йорку, Геррісон Вилліямс з Ню Джерзі, Стром Турмонд з Південної Каролайни і Бирч Бай з Індіяни. Серед членів Палати Репрезентантів є конґресмени: Джеймс Флоріо, Джосеф Минш і Едвард Петтен з Ню Джерзі; Джозеф Едаго, Герман Бадило, Маріо Біаджі, Джонатен Бінґгем, Томас Давні, Джек Кемп, Норман Лент, Едвард Петісон, Вілліям Волш, Лестер Вулф з Ню Йорку; Джон Андерсон, Франк Анунзіо, Ебнер Міква і Сидні Етс з Іллиной; Джошуа Айлберґ, Вілліям Ґрін, Вілліям Морґед, Роберт Никс, Джозеф Віґоріто і Гас Етрон, Лоренс Кофлин з Пенсильвенії; Вілліям Брумфілд і Джеймс Оґера з Мічиґену; Дейл Милфорд і Елен Стілман з Тексасу; Майкел Геррінґтон і Джов Мовклі з Массачусетсу; Джон Бюкенан з Алабами; Філіп Буртон з Каліфорнії; Джон Канлен з Арізони; Едвард Мезвінскі з Айови; Карл Перкинс з Кентакі; Стівен Симс з Айдаго; і Климент Заблоцкі з Вісконсину.

Інформації про відгомін цих законодавців одержано з кінцем минулого тижня й існує поважна правдоподібність, що до них ще в останніх днях долучилися інші. Рівночасно з багатьох місцевостей інформують, що тисячі інших громадян відгукнулися на цю акцію Комітету Оборони Мороза та вислали Морозові уродинові привітання до Владимирської тюрми.

ТИСЯЧІ ОСІБ ЕНТУЗІЯСТИЧНО ВІТАЛИ РЕНАТУ БАБАК ПІД ЧАС ІЇ ПЕРШОГО КОНЦЕРТУ В КАРНЕҐІ ГОЛЛ

Ню Йорк. — Ентузіястичні оплески майже трьох тисяч осіб, що до останнього місця заповнили Карнеґі Голл минулої неділі, 13-го квітня, довго не вмовкали після кожного виступу мецо-сопрано Ренати Бабак, недавньої ще зірки Львівського й опісля Большого театрів, під час її першого концерту в цій репрезентативній залі. Рената Бабак, як відомо, вибрала волю на Заході, щоб — за її словами — могти присвятитись „мистецтву без додатків". Недільним концертом вона започаткувала своє перше концертове турне в Америці, прибуток з якого вона віддає на дальший розвиток Центру Українських Студій в Гарварді. Дальші її концерти в цьому турне відбудуться в Бостоні, Вашинґтоні, Чикаґо, Детройті, Клівленді, Гартфорді та інших містах. До наявно тріюмфального успіху її концерту в Карнеґі Голл причинився її акомпаньятор Ричард Дорен.

Рената Бабак в опері „Аїда"

У першій частині концерту в Карнеґі Голл Рената Бабак проспівала твори Шуберта, Шумана, Сібеліюса, Доніцетті, Мейєрбера і Сен-Санса. Публіка, як згадано, бурхливими оплесками нагороджувала кожний виступ Ренати Бабак, а після арій із „Ля Фаворіта" Доніцетті та із „Самсон і Даліла" Сен-Санса вчинила для неї овації вставанням з місць.

Друга частина програми складалася із творів Равеля, Ольшанського, Де Фаллі, Лисенка, Стеценка, Кос-Анатольського, Ваґнера і Россіні. На невгаваючі домагання публіки Рената Бабак проспівала як наддатки арію Еболі із опери „Дон Карльос" Верді та Сантуцци із „Кавалерія Рустікана" Масаньї. Співачка одержала кілька китиць квітів від вдячної публіки.

З уваги на те, що концерт відбувся ввечорі, в ранніх понеділкових виданнях місцевих американських газет ще не було на цей концерт оцінки фахових рецензентів.

Українська громада відвела на вічний спочинок св. п. проф. д-ра Василя Стецюка

Джерзі Ситі. — Минулі п'ятниця і субота, 11 і 12-го квітня, стояли в цій метрополії у великій мірі під знаком похоронів ненадійно померлого в середу 9 ц. м. на серцеву атаку в дорозі з хати у Джерзі Ситі до Сітон Голл університету професора д-ра Василя Стецюка. Панахиди відбулися в похоронному заведенні Ковальчика у Джерзі Ситі в четвер 10 та п'ятниця 11 квітня ц. р. Панахиду в п'ятницю відправив о. сов. Зиновій Бачинський, в асисті о. д-ра Мелетія Войнара і о. Лаврентія, ЧСВВ. На Панахиді у п'ятницю 11 ц. м. промовляли: проф. д-р Осип Андрушків, діючий голова Головної Ради НТШ та голова НТША, працюючи Покійного, як довголітнього наукового секретаря НТША, секретаря Головної Ради та заступника голови НТША. Він пригадав, що ще кілька днів тому Сітон Голл університет зробив несподіванку Покійному, влаштувавши в його честь бенкет з нагоди 65-річчя проф. Стецюка. — Ред. Антін Драган прощав Покійного від імені УНСоюзу, „Свободи" і „Союзівки", з якими Покійний був впродовж довгих років тісно пов'язаний, також як керівник щорічних літніх курсів українознавства на „Союзівці". Проф. д-р Едвард Жарський прощав Покійного від Головної Шкільної Ради УККА, як педагога. Д-р Роман Осінчук промовляв від односельчан Покійного, висловивши переконання, що вони були б влаштували Покійному величавий похорон. Останнім промовляв ред. Іван Кедрин, як близький приятель Покійного. Похорон відбувся в суботу, 12 квітня перед полуднем.

На Богослужбі у церкві св. Петра і Павла у Джерзі Ситі, яку відправив о. декан Антін Борса в асисті о. Лаврентія, ЧСВВ, з церкви св. Юра у Ню Йорку, проповідь у честь Покійного виголосив о. Лаврентій. Гурт студентів Покійного із Сітон Голл університету прийняв св. Причастія. З кіл студентів того університету вийшла ініціятива, щоб клясичну бібліотеку у університеті назвали іменем професора Стецюка. Студенти проф. Стецюка замість Його 2-годинної лекції, — пересиділи 2 години біля його домовини.

Над свіжою могилою на Українському Православному Цвинтарі у Бавнд Бруку промовляв проф. д-р Василь Лев від Філологічної Секції НТША,де Покійний був постійним секретарем. На похоронній тризні промовляли ще: проф. д-р Петро Стерчо, який після Покійного став генеральним секретарем Головної Ради НТШ, проф. д-р М. Чировський, який займає тепер пост наукового секретаря НТША, що його займав був Покійний, інж. Роман Кобринський, який впродовж довгих років, як секретар НТША і його фінансовий референт, був у щоденному контакті з Покійним, мгр Іван Костюк із Трентону від Української Академічної гімназії у Львові, якої учнем і професором був Покійний (за день перед смертю Покійний передав до Ювілейного збірника Академічної гімназії свою обширну статтю), Я. Климовський із Філядельфії, як кол. шкільний товариш Покійного, врешті пані Ірина Федешин, колишня учениця Покійного з дівочої гімназії СС Василіянок у Львові та проф. І. Олексишин з Тернополя, якому покійний проф. Стецюк врятував життя, під час німецької окупації у Львові: „Якщо б не проф. Стецюк, то я не тільки не був би в Америці, але й між живими".

Впорядником на Панахидах і на тризні був ред. І. Кедрин. На цвинтарі у Бавнд Бруку було близько 200 осіб з різних міст країни.

В НЮ ЙОРКУ ПОМЕРЛА АННА КАРАСЬ

Ню Йорк. — Родина інформує,що в неділю, 13-го квітня ц. р., по довгій й тяжкій недузі померла тут бл. п. Анна Карась з дому Осадца. Панахида у вівторок, 15 квітня ц.р. о год. 7.30 вечора в похоронному заведенні Петра Яреми — 129 Схід 7-ма вулиця; похорон в середу, 16 квітня о год. 9-ій рано з церкви св. Юра на цвинтар св. Андрея в Бавнд Бруку, Н. Дж.

СКВОР відбула педагогічну конференцію

Детройт, (Шкільна Референтура СКВОР-и). — В днях 12 і 13 квітня ц.р. тут відбулася Педагогічна конференція СКВОР (Світової Координаційної Освітньої Ради) двох теренів — Америки та Канади. Організатором конференції була Шкільна Референтура СКВОР, а саме, інж. Данило Березовський та проф. Іванна Кучер, як також д-р Осип Бойчук. Господарем конференції було Товариство Рідна Школа в Детройті, яке тією працею вшанувало 25-ліття існування Школи Українознавства в Детройті. Учасників конференції — 91 особа із головних центрів ЗСА та Канади. Президію конференції очолювали: о. протоєрей Тимофій Міненко із Торонто — постійний представник СКВОР при Секретаріяті СКВУ, проф. д-р Роман Дражньовський із Ню Йорку — заступник голови Шкільної Ради УККА, мґр Ірина Пеленська із Детройту — Світова Рада Дошкілля, проф. Козловський із Торонто, проф. Софія Качор із Вінніпеґу та проф. Юрій Любінецький

На конференції були о. ігумен Інокентій Лотоцький, ЧСВВ, від української католицької церкви Непорочного Зачаття в Детройті, о. Федуняк від укр. кат. церкви св. Йосафата у Воррен. Мічеґен, і о. Столярчук від української православної церкви св. Покрови в Детройті.

На конференції були заступлені педагоги-спеціялісти із Рідних Шкіл, Централі Шкільних Рад Канади, яких представником був проф. д-р Борислав Білаш із Вінніпеґу, Шкільної Ради Православних Церков, представником якої був інспектор Юрій Бобровський, та шкіл при українських католицьких церквах — сестра Маріянна, ЧСВВ, із Детройту.

Конференція працювала в 9-ти комісіях: дошкілля, нижчих кляс, української мови, літератури, культури, історії, географії, іншомовних кляс і вишколу учительських кадрів.

Педагогічний сектор Шкільної Референтури СКВОР очолив проф. д-р Роман Дражньовський.

В УКРАЇНІ ПОЧАЛАСЯ ВЕСНЯНА СІВБА З ПИТОМИМИ ДЛЯ СССР ПРОВАЛАМИ ТЕХНІКИ

Москва. — „Правда" з 8 квітня широко пише про те, що в окремих областях України вже в повному розгарі весняна сівба. Згідно з визначеним Москвою пляном, Україна має зібрати 48-49 мільйонів тони зерна і „продати державі" не менше одного мілярда пудів хліба. Газета пише, що „натхнені зверненням ЦК КПСС до партії, совєтського народу, десятки тисяч механізаторів України розгортають соціялістичне змагання за переведення сівби скоро і з високою якістю". За даними на початок квітня, тисяч гектарів, передбачених для весняної сівби.

Ситуація, однак, не надто задовільна і потішаюча. „Не все гладко в роботі „Сільгосптехніки". Цієї весни, — пише „Правда" — на полях республіки повинно діяти 16 тисяч потужених тракторів „Т-150К". Між тим у багатьох районах до них немає ні культиваторів, ні сіялок, ні причіпок. З Володимирського, Шатхарського, Артемовського районів Донецької области повідомляють, що частина тракторів через неякісний ремонт вибула з ладу як тільки почалася сівба. Подібні сиґнали напливають з Кіровоградської, Закарпатської і Тернопільської областей. В багатьох господарствах Харківської области не вистачає зернових сіялок, борін, культиваторів. Недивлячися на це, що в осінньо-зимовий період підготовлено великий загін молодих трактористів, із-за браку механізаторів у значній частині господарств, агреґати працюють на одну зміну".

Очевидно, допис з України кінчиться трафаретно-оптимістичною ноткою з „соцреалістичним" обрамуванням, мовляв, „Україна матиме великий хліб... Люди працюють з гарним настроєм, з великим бажанням посіяти так, щоб нива була багата, щоб колос подякував людям за їх старання". Це, безперечно станеться, якщо колгоспники і радгоспники, забувши про „совєтську першоклясну техніку", покористуються знаряддям таки ще з трипільської доби. Принаймні воно не заведе, як заводить вже стільки десятків років „совєтська сільськогосподарська техніка".

Заливають Україну пропаґандою про „велику вітчизняну війну"

Київ. — „Радянська Україна" з 6 квітня інформує про „конкурс кіноаматорів" та додає, що „понад 1 300 фільмів створили кіноаматори України на честь 30-річчя перемоги радянського народу у великій вітчизняній війні. Більш як 600 стрічок показано на обласних фестивалях, а тепер сто з лишком картин виходить на екран республіканського конкурсу, який відкрився 5 квітня". На цьому фестивалі мають вибрати яких 20 найкращих стрічок кіноаматорів України для Всесоюзного кінофестивалю з нагоди 30-річчя закінчення Другої світової війни.

Українські артисти УССР в поїздках за кордон

Київ. — Згідно з повідомленням РАТАУ, до Ляйпціґу у Східній Німеччині виїхала 4 квітня велика група київських майстрів мистецтва і літератури на „дні дружби трудащих Ляйпціґського округу і Київської области". Виїхали туди співаки Є. Мірошниченко, Д. Петриненко, М. Кондратюк, солісти балету А. Лагода і В. Круглов, Р. Хилько і В. Некрасов, музиканти Б. Которович, С. Турчак, тріо бандуристок у складі Е. Миронюк, В. Пархоменко, Ю. Гамової.

На запрошення товариства „Італія-СССР" на ґастролі в Італію виїхав самодіяльний ансамбль танцю УССР „Ятрань" з Кіровограду. Цей ансамбль вже був в Італії перед двома роками. У Франції виступав недавно ансамбль пісні і танцю Червонопрапорного Київського військового округу, а ансамбль П. Вірського закінчив відвідини Португалії, а тепер ґастролює в Еспанії, звідки переїде до Ляйпціґу. В Австралії та Новій Зеляндії виступав співак А. Солов'яненко, виконавець клясичних арій і українських народних пісень. У Болгарію небавом виїде соліст Київського оперного театру Г. Туфтін.

МИКОЛА ХОМАНЧУК ОЧОЛИВ УПРАВУ ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ ВІДДІЛІВ УНС В НЮ ЙОРКУ, Д-Р ІВАН ФЛИС ПОЧЕСНИЙ ГОЛОВА

Ню Йорк. (в. л-ць). — В п'ятницю, 11-го квітня відбулись тут річні загальні збори Окружного Комітету Відділів УНС Ню Йоркської Округи, в яких взяли участь 46 уманатованих представників Відділів, конвенційних делеґатів, представники Головного Уряду і окружний організатор.

Микола Хоманчук

Збори відкрив голова Округи д-р Іван Флис, привітав приявних, зокрема членів Екзекутиви, як також нових секретарів Відділів та попросив вшанувати однохвилинною мовчанкою померлого недавно секретаря 8-го Відділу УНС в Йонкерсі Василя Мандзія. Зборами проводила президія в особах: Роман Крупка — голова, рад. Богдан Ластовецький — заступник голови і Михайло Юзенів — секретар. Для улегшення вибору нової управи, збори вибрали п'ятичленну Номінаційну комісію, до якої увійшли: д-р Василь Вереш, д-р Іван Сєрант, ред. Володимир Левенець,Волтер Клавзнік і Степан Чума.

Вичерпні звідомлення з праці Окружної Управи склали її голова д-р Іван Флис, який довше зупинився над найважливішою у праці Відділів УНС організаційною ділянкою: дав оцінку праці секретарів й інших активних урядовців Відділів, які здобули для Округи в 1974 р. 338 членів; поінформував, що Округа втратила 95 членів і хоч це число невисоке, все ж таки він уважає, що це кризова ситуація і з неї треба шукати виходу закликав до посиленої активности і запевнив, що хоч він не є більше кандидатом на голову Округи з огляду на перевантаження іншими працями, він тісно співпра-

(Закінчення на стор. 5-ій)

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n. Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: на рік — $24.00, на пів року — $12.50, на 3 місяці — $6.50. Для членів УНСоюзу 65 ¢ міс. За кожну зміну адреси — 25 ¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

„Черговий крок"

Згідно з інформаціями „Ню Йорк Таймсу", голова департаменту журналістики в Нортвестерн університеті, Сиг Мікелсон, був призначений на президента „Радіо Свобода" і „Радіо Вільна Европа". Призначення одного президента для цих двох радіовисилень, які досі мали окремі проводи і були незалежними одна від одної, ця впливова газета називає черговим „кроком до консолідації діяльности цих двох радіостанцій". Крім того, „Ню Йорк Таймс" пише, що Сиг Мікелсон, який раніше був президентом „Колюмбія Бродкестінг Систем Ньюз", правдоподібно переведе реорганізацію згаданих радіовисилень, що може довести до наступного зменшення персоналу, а саме, із теперішніх 2,000 до 1,000.

Ця вістка становить не тільки нову загрозу для ефективної діяльности цих конечних радіостанцій на найближче майбутнє, а також становить відновлену загрозу, що ці радіовисильні можуть за кілька років, або навіть скоріше, зовсім перестати існувати. Вже раніше, починаючи з початку 1972-го року, в обох радіостанціях переведено драстичні скорочення в персоналі з уваги на брак фондів, а також до якоїсь міри через „політику відпруження". Нові зменшення кількости працівників, а також встановлення одного проводу для цих двох радіовисилень, можуть бути початком ступневої ліквідації цих засобів інформації. А на це тільки чекають верховоди Совєтського Союзу та комуністичних держав Східньої Европи, бо вони як вогню бояться поширення правди про відносини в СССР та в сателітних країнах, а також не хочуть, щоб їхні громадяни одержували інформації про життя в інших країнах, з відмінними політичними, соціяльними та економічними системами. Тому вони на різних міжнародних форумах виступають проти вільних, нецензурованих ними передач із закордону, називаючи ті передачі „втручанням у внутрішні справи." Боячись поширення правди, комуністичні вожді також стараються заглушувати передачі „Радіо Свобода", „Радіо Вільна Европа" та інших радіостанцій із країн Західньої Европи, але це їм тільки частинно вдається і правдива, нецензурована інформація таки продістається до населення СССР, тієї останньої імперії в світі.

Уряд ЗСА, точніше Рада для Міжнародних Передач, і Конгрес, які наглядають над діяльністю цих двох радіовисилень, не повинні дозволити на те, щоб ефективність „Радіо Свобода" і „Радіо Вільна Европа" була послаблена зменшенням персоналу, чи зменшенням фінансової допомоги. А вже в ніякому разі не можуть дозволити на ліквідацію цих конечних і корисних радіовисилень. Ані „політика відпруження", ні нібито „брак фондів" не можуть бути причинами припинення цих джерел правдивої інформації для населення Совєтського Союзу та комуністичних держав Східньої Европи.

Громадяни - виборці повинні таку свою опінію довести до відома своїх законодавців.

В обороні українських скарбів

Від суботи, 19-го квітня, аж до 29-го червня цього року в славному на ввесь світ Метрополітальному Музеї Мистецтва в Ню Йорку проходитиме виставка під назвою: „Із країни скитів: Стародавні скарби із музеїв СССР — 3,000-100 роки перед Христом". Вже тепер в цьому музеї розпаковують скрині, переслані із Совєтського Союзу, в яких находиться 180 археологічних знахідок із скитських та інших могил. Між тими дорогоцінностями є, наприклад, два і пів фунтова золота нагрудна оздоба, золотий гребінь, золоті кульчики, прикрашені дорогоцінним камінням й багато інших орнаментів, всі чудово різьблені прекрасними детальними зображеннями людей і тварин. Після виставки в Метрополітальному Музеї Мистецтва в Ню Йорку ці дорогоцінності скитів та інших древніх народів будуть показані в Лос Анджелесі, опісля в Парижі, а відтак повернуться до музеїв Совєтського Союзу.

Очевидно, що така виставка дуже корисна й цікава та напевно притягне велику кількість глядачів. Виміна мистецькими та історичними пам'ятками духово збагачує відвідувачів й інформує їх про культурні здобутки інших народів і країв. Але щоб така виставка була дійсно корисною, то всі факти, зв'язані з нею, повинні бути правдиві. Але існує цілком реальна можливість, що відвідувачі згаданої виставки можуть вийти із неї з цілком помилковими враженнями. Вже сама фраза в назві виставки, що ці скарби є „із музеїв СССР" може навести пересічного американського глядача на мильне переконання, що це „археологічні пам'ятки Росії". Що воно так і може бути, підтверджує факт, що один коментатор на нюйоркській телевізійній програмі, інформуючи про цю виставку, постійно говорив про „Росію", „Південну Росію", „російські скарби" тощо. Тим часом фактом є, що скити не жили на території Росії, а як навіть зазначує Українська Радянська Енциклопедія: „населяли південну частину території сучасної Української РСР". Отже, скитські археологічні знахідки, які будуть показані в Метрополітльному Музеї в Ню Йорку, а опісля і в інших музеях, походять із могил на Україні. Так вони і повинні бути позначені під час всіх виставок у вільному світі.

Наші мистецькі, наукові й історичні товариства та установи, як також поодинокі особи повинні подбати про те, щоб дирекція Метрополітального Музею, як також інших музеїв, в яких проходитиме ця виставка, були поінформовані, що ці археологічні дорогоцінності скитів походять із України. Про це повинні бути поінформовані також чільні мистецькі критики американських засобів масової інформації. Треба заздалегідь запобігти можливому черговому фальшуванню історії й культури України.

Василь Маркусь

СТРАЖДАННЯ ЗА ВІРУ

(У 30-річчя ув'язнення української католицької ієрархії)

> . . . ви стоїте твердо в одній дусі, змагаючись однодушно за євангельську віру, ні в чому не боявшись ваших противників; це буде для них певним знаком погибелі, а для вас — спасіння, і то від Бога, бо ж вам дана ласка Христа, не тільки вірувати в нього, але за нього також і страждати.
>
> (До Филип'ян, 1, 27-28)

(1)

Новітня Голгофа Української Помісної Католицької Церкви триває вже три десятки років. У квітні 1945 року вона розпочалася брутальним актом ув'язнення всієї української католицької ієрархії, що в той час перебувала під безпосередньою контролею совєтського окупаційного режиму.

Вночі з 10 на 11 квітня у Львові та Станиславові арештовано органами НКВД Львівського Митрополита Кир Йосифа Сліпого, а разом з ним вікарного єпископа Никиту Будку та апостольського візитатора для північно - західніх земель, Владику Миколая Чернецького. У Станиславові одночасно ув'язнено правлячого єпископа Кир Григорія Хомишина, тоді вже 77-літнього сеньйора українського єпископату, та його помічника Кир Івана Лятишевського.

Невдовзі після цього большевики арештували в Берліні адміністратора для українців католиків у Німеччині, о. прелата Петра Вергуна, а в червні 1946 р. польські органи безпеки ув'язнили в Перемишлі, що тоді належав до людової Польщі, Владику Йосафата Коциловського та його помічника Кир Григорія Лакоту. В листопаді 1947 р. таємничо і підступно вбито ужгородсько - мукачівського єпископа Теодора Ромжу, а весною 1950 р. арештовано обидвох Владик Пряшівщини Кир Павла Гойдича та Кир Василя Гопка, єпископа-помічника.

Єдиними ієрархами Церкви на матірних землях, що уціліли від комуністичної неволі, були львівський єпископ - помічник Кир Іван Бучко, що в час війни перебував на Заході, та адміністратор Лемківщини, отець митрат Олександер Малиновський, який в час переселення населення Лемківщини прорвався за допомогою українського підпілля на Захід.

Арешти тридцять років тому у Львові і Станиславові розпочали важкий хресний шлях цілої Церкви, її нечувану мартирологію, справжні і докладні умовини й трагедію якої далеко ще не розкрито світові. А вислідки її ілюструють сухі, але які болючі цифри: 1 єпископ замордований (Теодор Ромжа), 4 згинули в тюрмі (Григорій Хомишин, Йосафат Коциловський, Павло Гойдич і Янко Шімрак, хорват, єпископ для українців з Югославії), 3 померли на засланні (Никита Будка, Григорій Лакота і о. д-р Петро Вергун), два померли після звільнення в Галичині (єпископ Чарнецький і Лятишевський).

З ув'язненої української ієрархії залишилися в живих два ісповідники віри, відбувши довше покарання в тюрмах і таборах, а саме нинішній наш Блаженніший Патріярх Йосиф Сліпий, що перебуває від 1963 р. в Римі, та звільнений в 1966 р. пряшівський єпископ - помічник Кир Василь Гопко, що тепер перебуває в Пряшеві як святячий Владика.

Далеко не точний, але не менш болючий балянс жертв з-поміж священиків, ченців та черниць. Загально відомо, що понад одна третина священиків ще в перші роки совєтської влади була арештована, інші зазнали репресій в іншій формі, а біля 10 відсотків священиків були приневолені покинути свій край. Навіть і ті, під різними погрозами погодилися на співпрацю й підписали „перехід" на православ'я, перебували під постійним тиском, підозрою та шантажем.

Але людські і народні трагедії годі передати в цифрах. За голими цифрами криється глибина душевних і фізичних болів, ламання характерів, надривання принципів, страх, тривога, гризота сумління за зраду власних переконань, данина людським слабостям. А скільки матеріяльних і суспільно - інституційних втрат? Все організоване життя однієї динамічної спільноти, так глибоко вкоріненої в національний ґрунт західньої вітки нашого народу, — школи, установи, преса, видавництва, харитативні інституції — було знищене на протязі неціліх двох років.

Ми, на еміграції, ті, що тоді починали скитальчий ісход, хоч і дещо знали з тих вісток, які різними шляхами пробивалися до нас крізь щілини кількох залізних заслон, в тому й через дротяні огорожі далеких концтаборів, очевидно переживали цю нашу спільну трагедію.

Але й нам годі було відчути і зрозуміти все те, що там відбувалося. Далеко більше знали і ближче розуміли долю гоневої Церкви ті з східніх українських земель, які пережили переслідування під большевиками в 1920-их роках, зокрема на початку 1930-их років, мученицький шлях Української Автокефальної Православної Церкви.

(Продовження буде)

Микола Галів

ДОБРИЙ ПОЧИН

Кожну акцію в обороні незаконно ув'язнених в СССР, а зокрема таких, як Мороз, Буковський, Плющ, Шухевич і низка інших належить привітати та піддержати. Мало цього, такі акції не тільки варто, але конче потрібно влаштовувати серед не-українців і тим допомагати ув'язненим, а рівночасно розкривати всю брехню про „щасливе" життя в Совєтському Союзі. В такій саме атмосфері відбувся вечір 18 березня в церковній залі св. Марка при 10 вулиці в Ню Йорку, заходами Комітету в обороні совєтських політичних в'язнів, присвячений Морозові і Буковському.

Вечір був відмінний від попередніх тим, що тут в обороні Мороза і Буковського виступали не українці, але різні особистості американського світу. В основному це були діячі соціялістичного, марксистського крила. Іншими словами, це були представники ідеологічно посвоячені з комуністичною ідеологією, своєрідні „брати" московських комуністів. Але мабуть ніхто так гостро не виступає і не розкриває большевицьких терористичних метод і прийомів під сучасну пору, як ідеологічно посвоячені.

Їхні удари по большевиках є куди болючіші. Їм не можна закинути симпатій до капіталізму, ні „буржуазного" націоналізму, бо ж вони переконані інтернаціоналісти. Щоправда, до них не можна зараховувати українських прогресистів, бо вони, бідолашні, все ще думають головою Москви.

Вечором керував Богдан Каратницький. Він коротко представив проблему вечора і попросив до слова Еріка Бентлі, який в короткому, спрецизованому й обдуманому слові підкреслив, що прийшов солідаризуватися з присутніми в обороні Мороза і Буковського, а рівночасно запротестувати проти большевицького терору. Жаль, — сказав промовець, — що тут немає правих, які на словах так гостро засуджують комунізм, але коли треба стати в обороні ув'язнених проти большевицького терору, то їх немає, але це роблять крайньо - радикальні кола.

Літературний критик Альфред Кейзен у своєму виступі, підкреслив, що під сучасну пору немає більш терористичної системи у цілому світі, як у Совєтському Союзі, де є поліційний соціялізм. Коли я був на відвідинах у СССР, — сказав Кейзен, — то один з співрозмовців мені сказав: до большевицької революції (себто за царату) ми мали Толстого і Тургенєва, а зараз в нас таких тисячі. Прийшлось тільки усміхнутися — сказав Кейзен. Ми повинні не тільки обмежувати наші протести і ставати в обороні Мороза і Буковського, але всіх політичних в'язнів у Совєтському Союзі.

Тому, що головний промовець вечора, що ним мав бути Літвінов, був перешкоджений, то його заступав М. Шрагін. „Останній вечір мого перебування у Москві був рік тому, — сказав Шрагін. — Тоді прийшла до мене мати Буковського і просила мене, щоби я зробив все можливе в обороні її сина. Я хочу підкреслити, яке велике значення і вплив мають протести й маніфестації тут на Заході в обороні політичних в'язнів у Совєтському Союзі. Наш „уряд" намагається завжди бути гарним і всю правду заховати від людей і світу. Репресії, які вони переводять, не збігаються з принципами, які голосить СССР. Совєтський Союз має два обличчя: одне — гуманности й свободи, звернене до зовнішнього світу, а друге — терору й репресій, звернене до нашого брата. Буковський і Мороз, це ті, що розкривають ці обличчя. Їх зброя була й лишилась — правда. Встановлено терор проти них для того, щоби вони замовкли. Щоби зломити жертву, большевики стосують по тюрмах (і взагалі) голод. Роблять так, щоби людина ніколи не була сита. При кожних конфліктах з адміністрацією в'язневі втинають харчові пайки, коли це не помагає, то замикають до холодного і вогкого карцеру. Це в останньому часі доводилося переживати Морозові, який вже і без цього був сильно ослаблений своєю довгою голодівкою. Все це для того щоби непокірних зробити покірними. Большевики всі ці нелюдські прийоми стараються закрити від вільного світу. На жаль, не багато є таких, що називаються дисидентами, які стоять в обороні людських прав. Такі інформаційні сходини тут — багато помагають в'язням там. Хочу подякувати, — сказав Шрагін, — за ваше співчуття, яке вас спонукало прийти сюди".

М. Розенфельд у своєму слові подав загальну ситуацію жидів у СССР. Він підкреслив, що не може бути правдивої демократії без соціялізму і навпаки правдивого соціялізму без демократії не тільки на словах, але на ділі.

Джордж Новак, як старий троцькіст, добре знає, без прикрас, всю большевицьку історію. Він згадав Марію Иоффе, як одну з найстарших комуністок, яка вижила і тепер перебуває в Ізраїлі. В скорому часі появляться її цікаві спогади. „Ми повинні все зробити, щоби донести до відома дисидентів, що вони не самі, що про них пам'ятаємо, а рівночасно дати знати КҐБ, що ми добре поінформовані про їх терор і всякі шикани, — сказав Новак. — Ми сьогодні повинні говорити про Мороза і Буковського. Про Мороза є важко говорити. Те, що він перейшов, є прямо неймовірне. Мороз є живучим символом у бороть-

(Закінчення на стор. 5-ій)

Іван Коровицький

ЛІТЕРАТУРНІ ВЕЧОРИ В ПАРИЖІ

Наукові доповіді, мистецькі вистави і літературні вечори, це лише окремі вияви різноманітних духових прямувань невеликої, але активної паризької громади. Члени цієї громади розкинені по величезному місті та його околицях, проте встигають прибувати точно на свої культурні імпрези, які відбуваються звичайно в робочий день, у п'ятницю, в привітній залі Бібліотеки ім. С. Петлюри.

Окрім наукових доповідей, у біжучому сезоні відбулося вже два літературні виступи місцевих і приїжджих письменників.

Перший вечір, що його влаштував Союз Українок Франції і що відбувся 14 лютого, був присвячений жіночій творчості.

Вечір розпочала студентка Вікторія Варварін поезіями притишено - стриманої ліричности. Її, без заголовків, мініятюри („Такі бувають часто дивні люди", „Стріла тебе, гуцулко" й ін.) несподівано виявили висловлювальне багатство рідної мови, незатьмарене наявним вростанням у новочасну світову поезію. То ж Вікторія творить і чужими мовами, заключаючись одночасно образотворчим мистецтвом.

Катерина Штуль, відзначена на кількох українських літературних конкурсах, прочитала першу дію з незакінченої драми про місто „Шевченко".

На тлі побуту сучасної інтеліґентської совєтської півукраїнської родини, мешканців Москви, авторка розкриває процеси, що відбуваються у середовищі професіоналістів. Позбавлені у совєтській дійсності не тільки національного ґрунту, але й власної ініціятиви, вони намагаються ідеалістичною підмурівкою пояснити свій наявний, невідкличний у цій системі, сліпий послух владі.

На цьому тлі назрівають родинні конфлікти, намічуються різні шляхи двох поколінь, підземні течії, що можуть продістатися на поверхню у розгортанні твору. Перша дія заповідає цікавий твір, але його сценічність залежатиме також від свіжости, від незвичности діялогів і в цій площині напевно підуть зусилля авторки.

Письменниця і журналістка, Марта Калитовська, частину призначеного їй часу використала, щоб пригадати слухачам про спочилу у Франції кілька років тому письменницю, авторку описів далеких мандрів („Чар Марокко", „З країни опію і рижу" й ін.) Софію Яблонську. Письменницькою спадщиною Яблонської Марта Калитовська опікується, що становить один із винятковиx випадків належного збереження приватного архіву на еміграції.

З власних творів Калитовської, С. Яблонській був присвячений вірш „Мімоза". Уривки поеми „Розмови" виявили надійне прямування Калитовської в інтелектуальну поезію, сповнену мовних знахідок і виполоту з штампів, що ними рясніють твори багатьох наших самореклямних поетів.

Неакустичність залі була переможена виразною дикцією активної журналістки Люби Вітошинської, що подала висновки своєї докторської, — у Сорбонському університеті, — праці про пов'язання світової теми Дон-Жуана з українською літературою.

Хоч ствердження рівнобіжности між популярним твором Мольєра і „Камінним Господарем" Лесі Українки може викликати заперечення, то все ж не може бути сумніву в корисності такої дискусії, — не тільки про цю схожість, але і про пояснювання ідеї „Камінного Господаря" викриттям тогочасного політичного становища та духовости тогочасного українського громадянства.

Вечором досвідчено провадила його організаторка, голова місцевого Союзу Українок Франції, Марія Митрович.

Черговий літературний вечір відбувся у цій самій залі, заходами Академічного Товариства. Вечір був присвячений творчості гостя з Мюнхену, поета й письменника, Ігоря Качуровського. Поета представив голова вечора, інж. Микола Маслов, розповівши про життьовий і творчий шлях гостя.

Родом з Чернігівщини, поет пройшов нелегкий шлях емігранта; опинившись в Арґентині, почав з праці чорнороба і добився становища викладача, а потім, у Европі, редактора радіовисильні.

Висліди його працьовитости позначились — крім співпраці у пресі, — кількома окремими публікаціями, між ними є збірки поезій („Над світлим джерелом", „В далекій гавані"), комедія („Еміграційна лихоманка"), повісті „Дім над кручею" й ін.), студії з теорії літератури тощо.

У коментарі до своєї поетичної творчости, Качуровський підкреслив два „поверхи", що різняться тематично і часом їхнього компонування. Це твердження він ілюстрував своїми поезіями, — від найдавнішої збірки 1948 року до сучасних. У них — від перебування на дні життя, у причалах Арґентини, де на хідниках кров і припадкові трупи, до розкривання у сонетах найтонших порухів мистецької творчости.

Далі поет прочитав коротку доповідь про Петрарку і його місце в українській літературі. Століттями залишався великий поет чужим, аж його відкрили по - справжньому неоклясики, відважившись відтворити вишуканість петраркового сонету; Качуровський також перекладає твори Петрарки (16 й ін. сонети).

(Закінчення на стор. 5-ій)

Василь Плющ

СПІЛКА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

(До 50-ліття заснування СВУ-СУМ та 45-ліття процесу над ними).

(6)

На лаві підсудних сиділи не лише 45 підсудних, про яких ми будемо згадувати далі. Ні, на лаві підсудних сидів увесь український народ, всі борці за його волю й долю в минулому — оті запорожські козаки, що боролися з окупантами України з Півночі, Півдня, Заходу й Сходу, оті гетьмани, як Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, які впродовж століть боролися з Москвою. Безпосередньо до судової відповідальности були притягнені діячі визвольних змагань українського народу 1917-1921 років на чолі з Симоном Петлюрою, вояки українських армій, повстанці років 1920-1924, на лаві підсудних сиділи не лише Сергій Єфремов, Микола Павлушков, Людмила Старицька-Черняхівська і їх друзі, а тисячі й десятки тисяч діячів української науки, культури, вчителів, кооператорів і нарешті мільйони українських селян, які внедовзі заплатили за свої „провини" голодовою смертю.

На лаві підсудних сиділи не лише тогочасні „націоналісти" і „націоналісти" минулих століть, на лаві підсудних сиділи всі, хто мав ще лише у майбутньому боротися за волю й долю свого народу, за його культуру, вільний соціяльний та економічний розвиток.

Вже тоді судили майбутніх Шухевичів, Симоненків, Морозів, Чорноволів, Плющів, Зарицьких й інших сучасних борців за права народу і права людини.

Так, на лаві підсудних сиділа вся Україна, Україна минулого, тогочасного й майбутнього.

Це парадоксально, але на лаві підсудних сиділи і самі судді, обвинувачі та сотки їх поплентачів з лав українських комуністів, які перед, під час і декілька років після процесу допомагали Москві вишукувати і нищити українських „націоналістів", але вже самі були засуджені на знищення, бо як не як належали до того самого українського народу, який вже ставив, ставить і буде ставити опір Москві.

Вибрано було для процесу лише 45 представників української еліти а саме:

1. **Сергій Єфремов,** 53 роки, визначний український вчений, історик літератури, брав участь в українському громадському житті від кінця 19 століття, бувший редактор українського щоденника „Рада", ідеолог і теоретик Української Партії Радикальних Демократів, ідеолог та голова ЦК Української Партії Соціялістів-Федералістів (УПСФ), один з організаторів ВУАН, віцепрезидент її, голова БУД і СВУ, заступник голови Української Центральної Ради.

2. **Володимир Чехівський,** 54 роки, член ЦК Української Партії Соціял-Демократів (УПСД), колишній прем'єр уряду УНР, відомий церковний діяч.

3. **Володимир Дурдуківський,** 55 років, відомий український педагог, директор Першої Української Гімназії ім. Т. Шевченка, колишній член УПСФ, керівник науково-педагогічної комісії ВУАН.

4. **Йосиф Гермайзе,** 37 років, професор Київського інституту народної освіти, колишній видатний діяч УПСД, завідувач кабінету марксизму при ВУАН.

5. **Андрій Ніковський,** 44 роки, науковий співробітник ВУАН, видатний український журналіст і письменник, колишній член ЦК УПСФ, колишній міністер закордонних справ в уряді УНР.

6. **Людмила Старицька-Черняхівська,** 60 років, відома письменниця і перекладачка, активна українська громадська діячка ще за дореволюційного часу, колишній член УПСФ.

7. **Олександер Черняхівський,** 60 років, професор гістології Київського медичного інституту, визначний український науковий і громадський діяч, один із засновників „Братства Тарасівців", член УПСФ.

8. **Микола Павлушков,** 26 років, студент Київського ІНО, один з організаторів ТЕЗ-у та СУМ-у, голова СУМ-у.

9. **Борис Матушевський,** 22 роки, студент Київського ІНО, один з організаторів та провідників СУМ-у.

10. **Володимир Удовенко,** 49 років, професор загальної гігієни Київського медичного інституту, видатний вчений та громадський діяч, науковий співробітник ВУАН.

11. **Михайло Слабченко,** 47 років, академік, професор Одеського ІНО, видатний український вчений, колишній член УПСД.

12. **Олександер Гребенецький,** 55 років, відомий педагог, співробітник ВУАН, колишній член УПСФ.

13. **Всеволод Ганцов,** 37 років, відомий український філолог, професор, співробітник ВУАН, колишній член УПСФ.

14. **Василь Дога,** 44 роки, професор Київського ІНО, науковий співробітник ВУАН, колишній член УПСД.

15. **Григорій Іваниця,** 38 років, відомий український філолог, професор Київського ІНО, науковий співробітник ВУАН, автор багатьох підручників, колишній член УПСД.

16. **Григорій Голоскевич,** 45 років, відомий український мовознавець, редактор словника української живої мови, науковий співробітник ВУАН, колишній член Української Центральної Ради, колишній член УПСФ.

17. **Константин Шило,** 32 роки, завідувач редакторського відділу Держвидаву, науковий співробітник ВУАН, колишній член УПСД.

18. **Григорій Холодний,** 44 роки, керівник Інституту української наукової мови (УІНМ) ВУАН, професор Київського ІНО, колишній член УПСФ.

19. **Михайло Івченко,** 47 років, видатний письменник, керівник письменницької групи СВУ, колишній член УПСР.

20. **Володимир Підгаєцький,** 41 рік, професор професійної гігієни Київського медичного інституту, науковий співробітник ВУАН, колишній член Української Центральної Ради, колишній член УПСД.

21. **Володимир Щепотаєв,** 50 років, професор Полтавського ІНО, колишній член УПСФ.

(Продовження буде)

ІНТЕРВ'Ю ПОЛІТВ'ЯЗНІВ ПЕРМСЬКОГО ТАБОРУ ВС 389/35

ВІД РЕДАКЦІЇ: Не зважаючи на повну ізольованість в'язнів совєтських концтаборів та сурові пресії за будь-які виступи, до Пермського табору пощастило передати ряд запитів і опісля одержано на них відповіді. „Свобода" одержала текст цього дуже багатомовного інтерв'ю в російській мові з двох достовірних джерел і нижче друкуємо повний його текст в українському перекладі. В-во „Сучасність" заповіло, що опублікує це інтерв'ю окремою брошурою.

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ: Адміністрація табору дійсно прямує до максимально можливої ізоляції. Всі безпосередні контакти з зовнішнім світом зведені до двох загальних і одного особистого побачення на рік, при чому побачення даються тільки з найближчими рідними. Всіх цих побачень ув'язнений може бути позбавлений за розсудом адміністрації, а приводом для цього може послужити все, що завгодно. Мене, наприклад, в 1974 р. вже позбавили двох загальних побачень — один раз за те, що сидів на ліжку (правилами це не передбачається), другий раз за вилучені у мене вірші, зміст яких комусь не сподобався. Загальне побачення, якщо таке дається, належиться від 1-ої до 4-ох годин, на йому обов'язково присутній наглядач, який слідкує, щоб розмови не виходили за рамки побутових тем, не торкалися політики, умов таборового життя тощо. Особисті побачення відбуваються в спеціяльно обладнаному приміщенні, яке устатковане підслуховувальним пристроєм. Ні про який, природно, усний обмін інформацією не може бути і мови, а користуватися на побаченні папером, олівцем і т.п. не дозволяється. Наскільки тотальною є ізоляція політв'язнів, можна судити уже по тому, що навіть наглядачам, людям спеціяльно підібраним і вишколеним, вступати в розмови з політв'язнями не дозволяється, а керівні представники адміністрації обговорюють строго визначені теми.

Другий вид зносин з зовнішнім світом — листування — підлягає найсуворішій цензурі. Забороняється писати про умови таборового життя, називати імена своїх товаришів — політв'язнів, згадувати про поганий стан здоров'я, недозволену умовленість вбачають навіть в простому описові природи і погоди.

Такій же суворій цензурі підлягають і листи до ув'язнених. При цьому, цензура, як правило, не утруднює себе необхідністю серйозно аргументувати конфіскацію листів... Для цього досить заявити, що в листі є якісь умовності або повідомлення, що не підлягають оголошенню, або що лист підозрілий за змістом, або містить в собі „перекручення міжнародної дійсности". Наскільки це робиться самовільно, можна посуджувати з того, що мені й Калинцеві конфіскували листи від рідних із Мордовського політтабору; те, що пропускала Мордовська цензура, уважала крамольним Уральська цензура і навпаки. Більш того — цензура одного і того ж табору в різний час може поводитися зовсім по-різному. В кінці 1973 р. був конфіскований мій лист до дружини. Тоді я пробобив нескладний експеримент: написав такий же лист вдруге, додавши в ньому тільки повідомлення про конфіскацію попереднього листа, і цей, другий лист, цензура перепустила. Я і зараз не знаю, про що це свідчить: чи ці листи цензурували різні люди, чи це залежало від настрою однієї і тієї самої людини. Швидше всього, це останнє. Але гірш усього те, що листування віддане на волю адміністрації табору і скаржитися у випадку конфіскації — нікому: конфісковані листи знищуються і перевірити умотивованість конфіскації неможливо.

ПИТАННЯ: Чим викликана така суворість ізоляції?

І. КАЛИНЕЦЬ: Для мене очевидно, що це робиться єдино для того, щоб утаїти факти і дії, які суперечать міжнародним правовим і моральним нормам і положенням совєтської Конституції. Мене, наприклад, судили тільки за літературна творчість, яка не мала ні антисовєтського напрямку, ні навіть більш чи менш відчутного громадсько-політичного характеру взагалі. Смішно й говорити, щоб в моїй „справі" були будь-які державні чи військові таємниці. Проте судовий процес у моїй справі був закритий, на ньому не могли бути присутніми навіть мої найближчі рідні, і це зрозуміло: справи ж то, власне, нема, „особливо небезпечний державний злочин" вичерпувався кількома зовсім не політичними віршами, і це могло здивувати навіть звиклу до всього совєтську громадськість.

Матеріяли всіх подібних справ, природно, намагаються тримати в найсуворішій таємниці, і багатьом — всупереч діючим правовим положенням — не видають на руки навіть копії вироку. Природно, що це можливе тільки при умові максимальної ізоляції в'язнів.

Крім того, таборова адміністрація утримує також всіх нібито „злочинців" у нелюдських умовах: їх держать на півголодному пайку, випробовують холодом, виснажують тяжкою працею, постійно принижують їх людську гідність. Якщо б все це стало розголошеним, такі дії не могли б діятися безкарно.

Власті зацікавлені в скриванні правди, а це можливе тільки при найсуворішій ізоляції піддослідних цього варварського експерименту.

Такі ж „справи" у В. Стуса, Є. Сверстюка, М. Осадчого і багатьох інших.

А. М. (?) Горбаля засудили на 5 років табору і 2 роки заслання за один-однісінький вірш „Дума".

ПИТАННЯ: Що Ви можете сказати про правовий стан політв'язнів у СССР.

ІВАН КАНДИБА: Відомо, що в СССР влада взагалі заперечує наявність політв'язнів, і нам забороняють називати себе політичними. Ця традиція іде ще від царської Росії, тільки тоді політичних в'язнів називали „ державними злочинцями", а тепер вони стали ще й „особливо небезпечними".

Різниця тут ще і та, що в СССР „особливо небезпечних державних злочинців" стало набагато більше, ніж їх було в царській Росії, і влада ставиться до нас набагато більш жорстоко.

Становище політичних в'язнів у СССР має ще одну важливу особливість.

Якщо рахувати, що в СССР дійсно існує конституція, та ще до того є вона основним законом, тоді більшість так званих політв'язнів осуджені за порушення конституції незаконно, за одну спробу лише скористуватися правами, які проголошує конституція. В стислому значенні слова, таких людей назвати політичними діячами дійсно тяжко. Одначе, реально існує також кримінальний кодекс, який користування основними демократичними правами, що голошені конституцією, кваліфікує як злочини, а людей, які насмілюються це робити, — „особливо небезпечними державними злочинцями".

Тому і політв'яні оцінюють себе і свої дії по-різному: хто має на думці конституцію, як правило, уважає себе невинним, хто ж покликається на кодекс, визнає свою провину.

Становище політичних в'язнів в СССР, таким чином, двояке з самого початку.

ЛЕВ ЯГМАН: А крім цього, такий же розрив, який ми спостерігаємо між паперовою конституцією і реальним кодексом, існує і поміж тезами ВТ Кодексу (Виправно-Трудового Кодексу — прим. ред.) і реальними правами політв'язнів.

Спробую навести кілька прикладів. У преамбулі основ ВТ Кодексу йде мова про те, що виконання кари не повинно спричинювати фізичних і моральних страждань.

Але як тоді розуміти широко стосований перевід з/к (ув'язнених) в ПКТ (приміщення камерного типу, ізолятор — прим. ред.) на строк до 6-ти місяців, де годують за горезвісною нормою 9. Адже це добре продумана форма підривання здоров'я людини. Чи можете собі уявити, що означає півроку харчуватися через день за зниженою нормою відживляння для з/к, коли за твердженням таборових лікарів (робітників МВД), звичайне таборове харчування на протязі кількох років, як правило, спричиняє шлункові хвороби.

Про яке незавдавання моральних страждань може бути мова, коли віруючих примушують голити бороди, а тих, які відмовляються, голять в ручних кайданах; коли в таборі не можна дістати релігійну літературу, а ту, що маємо в рукописах, відбирають при обшуках; коли віруючих юдеїв і мусулман за носіння накрить голови в приміщенні карають; коли всіляко перешкоджають відправлюванню релігійних обрядів і свят, примушують працювати в неділю, а за відмову карають.

Питання про листування давно вже стало притчею во язицех. У ст. 30 ВТК (Виправно-Трудового Кодексу — ред.), говориться, що листи мусять бути доручені і відіслані в триденний строк, але адміністрація і представники КГБ уважають, що ми повинні бути задоволені, якщо листи взагалі відсилають і доручують, про строки шкода говорити. По декілька місяців ідуть листи на литовській, латиській, естонській, вірменській і інших мовах. В середині країни кілька місяців мандрують листи на івриті, на англійській і інших мовах з-за кордону, при чому до Москви 10 - 15 днів, за 1,5 - 2 місяці із Москви до табору. „В нас нема перекладачів", — відповідають на всі наші претенсії. А ось чому листи по-російськи з-за кордону ідуть місяця півтора, куди діваються десятки листів — на ці питання ми не можемо дістати відповіді вже декілька років. Очевидно, мітична установа 5110 в Москві, через яку ідуть листи з-за кордону, — організація, яка не контролюється навіть відділом адміністративних органів ЦК КПСС.

У ВТК записано, що з/к притягаються до праці, беручи в рахунок працездатність і, по можливості, за фахом. Одначе, практика, що існує в таборах, виявила, що робиться все можливе, щоб з/к не працювали за фахом, і це в той час, коли спеціялістів, як правило, не вистачає: інженери працюють різноробами, а лікарі — кочегарами, філологи — токарями і т.п.

ІВАН КАНДИБА: Політв'язні неросійської національности обмежуються в правах додатково. Їх вивозять за межі їхньої республіки, в чужі краї, утримують в умовах незвичайно далекого, суворого клімату.

Навіть на ті побачення, які даються за правом, їх рідні часто-густо їздити не можуть.

Від цього страждають вже не тільки політичні в'язні, але і їх рідні, і родини в таких випадках розпадаються. Влада в цьому зацікавлена і свідомо сприяє цьому, а потім подають це в такий спосіб, що це відбувається з політичних міркувань. Політичних в'язнів неросійської національности примушують контактуватися з адміністрацією тільки російською мовою, а відсилання і видачу листів затримують також під тим претекстом, що вони написані не по-російському. Забороняють розмовляти рідною мовою навіть з рідними під час спільних побачень. На багаторазові просьби і вимоги політв'язнів тримати їх в своїх республіках відповідають відмовою.

ЛЕВ ЯГМАН: Цікаво, що в усіх випадках, коли закон дає адміністрації право інтерпретації, вона вирішує завжди проти інтересів з/к. Якщо час довгих побачень визначується законом від однієї до трьох діб, а короткотривалих від однієї до чотирьох годин, то практично нема шансів дістати максимум. Якщо в законі не застережене право відпочивати в денний час або грітися на сонці в спеціяльно визначених місцях — адміністрація забороняє це. Дивно, що до цього часу не забороняється дихати, — в законі це також не застережене.

ІВАН КАНДИБА: Таким чином, слова про незастосовування фізичних і моральних страждань лишаються порожнім звуком, а вся система утримування (в'язнів) на тому і ґрунтується, що політв'язням всіма засобами і методами завдають фізичних і моральних страждань і тільки цим і прагнуть досягти своєї мети.

ПИТАННЯ: Будь-яка карна система має на меті перевиховання. Якими шляхами намагаються здійснити це завдання у ваших умовах?

СЛАВА ГЛУЗМАН: Виправлення політв'язнів в умовах табору означає тільки одне: приведення їх морально-естетичного обличчя до стану, коли стають байдужими будь-які проблеми, крім єдиної — проблеми особистого добробуту. Про щирість переконань, які змінилися, і вчинків, що з них випливають, не приходиться говорити, так як практика здійснювання законности, „гуманність" метод позбавляють ілюзій і не (?) багатьох ідеалів. Методами виховання, які визначає закон для системи МВД, осягнути „виправлення" політв'язнів неможливо... Щобільше, частіше всього політв'язень, розчарувавшись у попередніх своїх соціяльних симпатіях, настановах, звертається до пошуків у ідеальній сфері, релігії і т.п., але не до офіційної догми.

Політично - виховна робота в системі МВД включає переведення лекцій, політзайнять, індивідуальних гутірок і, звичайно ж, особистий приклад. Безпосереднє керівництво нею здійснюється заступником начальника табору з політично-виховної роботи. Конкретні міроприємства частіше всього переводяться начальниками груп. Рівень цих лекцій, гутірок, зайнять надзвичайно низький, що відповідає освіті і розвиткові офіцерів МВД. Власне тому наші виховники часто-густо дозволяють собі висловлювання явно абсурдні і „шкідливі ідеологічно" з погляду поточного моменту і партійної догми, а іноді просто такі, що підпадають під дію ст. 190 КК РСФСР. Так один із офіцерів у першій своїй гутірці заявив мені, що „поважає і цінить Сталіна".

Закон не визначує обов'язковости для з/к відвідувань лекцій і зайнять. Проте на практиці використовується, м'яко висловлюючись, „стимулювання" цих відвідувань. І навпаки, однією з причин запроторення в ПКТ Мешенера була його неучасть в громадському житті і відмова від відвідувань політзайнять, відмова від участи в недільниках.

Все безглуздя подібних метод „виховання" стає очевидним, якщо врахувати, що велика кількість політв'язнів мають вищу освіту і добре знайомі з суспільно - політичною літературою. А „вихователі" далеко не всі читають газети.

Имовірно, з тією ж метою „виховання" закон забороняє нам передплату через союздрук будь-яких чужоземних видань, в тім числі і комуністичних, і суто спеціяльних.

Постійні обшуки, перевірки, вилучування рукописів і інше заважають систематичній праці над книжками, творчій праці— в політтаборі друковане слово поготів не сприяє „виправленню".

Одначе прецеденти „виправлення" політв'язнів бувають. Звичайно „перевиховуються" люди, які потрапили в табір зовсім випадково, які раніше не мали ні твердих моральних засад, ні окреслених переконань, люди, яким ставиться за провину не „справу", а „слово". Але і вони не криють від товаришів, що побуджуюча причина їх „виправлення" не в свідомості „злочинного минулого", завдяки переведеній з ними виховній праці, вона — в тій же проблемі особистого добробуту.

Іноді (дуже рідко) на формальне „виправлення" самого себе згоджуються політв'язень, втомлений численними таборовими методами, тяжкими виснажливими хворобами. Варто зауважити, що і адміністрація розуміє всю формальність „перевиховання" політв'язня. Вийшовши на волю, такі „виправлені" ніколи не дістають того, що їм обіцялося раніше: ні можливости здобути вищу освіту, ні прописки в тому чи іншому місті і т.д. і т.п.

ЗІНОВІЙ АНТОНЮК: Важливе місце в системі перевиховання з/к у ВТК уділяється праці, поскільки в праці формуються всі основні моральні якості людей, такі як колективізм, трудолюбство, пошана до праці інших і т.д. Але дозвольте запитати, хто з моїх товаришів не зформував цих моральних якостей без втручання таборової адміністрації 10 - 20 і більше років тому?

ЛЕВ ЯГМАН: Я думаю, вся справа в тім, що закон не проводить диференціяції поміж людьми, які засуджені за побутові переступи, і контингентом, що перебуває в політичних таборах, тому праця перетворилась у нас із засобу, що сприяє перевиховуванню, в ще одну кару. За ставленням до праці в таборі можна розрізнити декілька категорій з/к. Перша — це ті, які з тих або інших причин шукають у праці можливости забуття, убивати час, не уміючи або не бажаючи використати його в інший спосіб. Вони працюють ради праці.

Другі — ті, для яких праця ще один засіб вислужитися перед адміністрацією, і, нарешті, треті, для яких робота в колонії це справжнє прокляття, тому, що вона відриває їх від зайнять, що їх цікавлять, вона фізично тяжка і некваліфікована, зчаста безглузда. Ув'язнених часто використовують на шкідливих підприємствах, як, наприклад, праця з поліетерними ляками і на вачищанні футлярів в установі ЖХ 385/19 в Мордовії, на ремонті відпрацьованих фільтрів з хемкомбінату в установі ВС 389/35 або на вібронабиванні електронагрівачів перикласом в установі ВС 389/36 Пермської области. Природно, про охорону праці в умовах табору нема що й говорити.

ЗИНОВІЙ АНТОНЮК: Та й взагалі праця, елементарно - технічне нормування і матеріяльне стимулювання існує з єдиною метою — витиснути з кожного максимум і платити йому мінімум. Широко застосовується примусове поєднування робіт (без оплачування, звичайно!). Тривання праці в нічний час нічим не реглементується. Постійний примус працювати підряд дві зміни (без будь-якої оплати праці понад норму), нема скороченого дня праці на шкідливому виробництві (або будь-якої компенсації за перепрацювання), спеціяльне харчування (зправила, сухе молоко) видається з великими перервами в часі і далеко не всім, кому воно призначене (перетворене в певний вид заохоти). Графіки суміжности — чиста фікція: нема умов для відпочинку 2-ій зміні (мешканеві секції велетенських розмірів, в них перебувають всі зміни)... Теоретично виробництво працює на дві зміни, а на практиці — три (друга зміна працює дві зміни поспіль). Встановлений законом мінімум зарплати відсутній, панує форма оплати від виробітку, але наряди на працю перетворені у фікцію: вони виписуються в кінці місяця за роботи, які адміністрація вирішить відзначити за місяць тому чи іншому в'язневі і оплатитя згідно з невідомими розцінками, що носять суто довільний характер (одна й та сама робота на протязі місяця може відрізнятися в оплаті навіть в два рази і обов'язково вбік зменшення). Тарифікація робіт за розрядами має ту ж тенденцію: вчора робота тарифувалася за четвертим розрядом, сьогодні — за третім, а завтра — уже за другим розрядом. Це один із законних шляхів поліпшування економічних показників праці виробництва за рахунок засудженого. Спецодяг і спецвзуття в руках адміністрації перетворились також в важіль поліпшування економічного стану (очевидно, підприємства — прим. ред.).

ЛЕВ ЯГМАН: Таборова адміністрація дуже не любить, коли ми проводимо паралелі поміж їх методами праці і методами, якими користувалися нацисти. Але як не згадати працю для в'язнів, яку практикували нацисти, перетягання каміння з місця на місце, коли в карному ізоляторі ВС 389/35 політв'язнів примушують ручно нарізати різьбу на болтах, спеціяльно для цього привезених із сусіднього табору, де приміщені побутові злочинці і де цю працю виконують півавтомати. Порівняйте норми: ручно 70 болтів, а півавтоматом — 700. Для людей, яких на протязі кількох місяців годують через день, — праця не з легких. Я припускаю, що все, про що ми говоримо, досить ясно виявляє, що праця в політичних таборах абсолютно не відіграє жадної виховної ролі, а служить тільки додатковим засобом тиску, обтяжуючи життя ув'язненого і підриваючи його здоров'я.

АР'Є ХНОХ: Так, власне цьому головному завданню служить весь комплекс міроприємств, що складаються на умови утримання з/к. Напіввійськовий режим з незкінченними перевірками в денний і нічний час, ставання і ходження в строю, проживання в казарняних приміщеннях по 40 і більше людей в секції, казенна уніформа одіж і взуття, принизливі латки з прізвищами, які повинен нашивати на верхню одіж кожний з/к, малокалорійне, одноманітне харчування на 43 копійки в день тощо. А крім цього, незчисленні обмеження: можна писати лише два листи на місяць і діставати необмежену кількість від будь-яких кореспондентів, але цензура має право конфіскації і дуже широко користується ним. Можна отримувати одну п'ятикілограмову посилку на рік, закуповувати в таборовому магазині продукти на 5 крб. на місяць суворо обмеженого асортименту, але і цієї можливости позбавляють з/к дуже часто. Можна діставати одне довге (від однієї до 3-ох діб) і два короткотривалих (від 1 до 4 годин) побачень на рік з близькими рідними, але часто рідні, проїхавши одну, дві, три тисячі кілометрів, біля брами табору довідуються, що таборова адміністрація на день раніше позбавила з/к цього права. Я думаю, що нема необхідности продовжувати перераховування. Цілковито ясно, що на практиці система політтаборів у Совєтському Союзі не ставить за своє завдання перевихову з/к, воно їй просто не під силу. Всі свої зусилля вона скеровує на досягнення однієї мети — примусити хоча б назовні політв'язнів відмовитися від своїх переконань. Якщо це їй не щастить — робиться все, щоби зламати людину фізично. Для цього в адміністрації цілий ряд як „законних" (як погане харчування, відсутність нормальної медичної допомоги, ШІЗО (карний ізолятор — ред.), ПКТ, тюрма) так і незаконних (тяжка шкідлива праця, виснаження фізичне і моральне з допомогою постійних дрібних причіпок) засобів.

ПИТАННЯ: Що Ви можете сказати про представників адміністрації табору?

ЛЕВ ЯГМАН: На мій погляд, відповідаючи на це питання, завжди необхідно пам'ятати, що, уділяючи особливу увагу політтаборам, держава скеровує сюди свої найкращі кадри. Тому можна уявити собі, хто „виховує" „битовиків".

Маючи на меті, безсумнівно, підвищити освітній рівень таборової адміністрації, останніми роками було переведене значне відмолодження кадрів адміністрації політтаборів, і тепер уже можна зробити висновки (деякі) щодо цього. Мені видається, що спроба з допомогою молодих кадрів принципово змінити обставини в політтаборах закінчилася повним провалом через дві причини: перша пов'язана з одночасною зміною контингенту політв'язнів; друга — в тим, що, не зважаючи на те, що освітній рівень нових наглядачів і офіцерів вищий, ніж попередніх, поміж ними нема принципової різниці. Якщо старі, переважно, були люди без фаху, які знайшли місце, де можна було без особливих клопотів дожити до пенсії, то нові — це люди, які через лінощі або із-за відсутности будь-яких здібностей шукають „легкий хліб", але і тих і цих об'єднує відсутність ідеалів, віри в те, що вони роблять правильну і потрібну справу. Це определює їх моральне обличчя і потягає за собою п'янство і розпусту, цинізм і повну безпринципність.

ЙОСИФ МЕШЕНЕР: Мені здається, що більш яскраву картину складу адміністрації можна одержати, якщо спробувати згрупувати їх за найбільш характерними ознаками.

1) Садисти. Сюди відносимо тих, хто дістає задоволення, переслідуючи політв'язнів, знущаючись над ними, використовуючи найбільш рафіновані способи. Якщо позбавляють побачення, то після того, як рідні вже вибрались в дорогу, посилки — після того, як вона уже прийшла; влітку не дозволяють опалюватись на сонці, а зимою відбирають теплі речі.

Найбільш типові представники цієї групи — капітан Бабайкін із ЖХ 385/17, Мордовія; майор Фьодоров із ВС 389/36; капітан Хромушін і ляйтенант Чайка із ВС 389-35, Пермська область.

2) Циніки — все розуміють, але тим не менше вони згідні робити будь-які підлоти. Ці звичайно досягають великих успіхів. Прикладом можуть бути заступник міністра внутрішніх справ Мордовії — полковник Ніколаєв, який сказав „зекові": „Якщо вас добре годувати, то вас із табору не вижене ш"; підполковник Усов (начальник ЖХ 385/19), майор Піменов (начальник ВС 389/35) — який під час місячної голодівки казав голодуючим: „Я можу поставити вас на голову, у мене за зоною 200 солдатів".

3) Ті, що терплять на комплекс власної меншевартости і намагаються компенсувати її за рахунок з/к. Ці особливо скрупульозні в питаннях, що стосуються відношення до їх власної особи. Звичайно це офіцери, що погано просуваються по службі, як ляйтенант Булочніков*) і ляйтенант Кузнецов із 389/35, капітан Тишкін із ЖХ 385/19.

4) Досить чимала група дурнів і дурнів з ініціятивою. Прекрасні екземпляри — підполковник Вельмакін (ЖХ 385/19), в якого був єдиний арґумент — карати; Китманов (замполіт ВС 389/35), який десять хвилин шукав на карті жидівську автономну область, але так її і не найшов; ляйтенант Ніколаєв із цього ж табору, який заявив: „Я багато чого добився в житті, мені всього 26 років, а я вже ляйтенант"; капітан Журавков (начальник ВС 389/36), який вважав слово „німець" лайкою. А чого вартий ляйтенант Байбушев із ЖХ 385/17, що заявив: „Я напишу вам характеристику, так мені і в Ізраїлі повірять".

5) Остання група — це до всього байдужі, безініціятивні, нічого не здібні самі зробити ні доброго, ні злого, типові совєтські бюрократи. Вони задовольняють нас найбільше, хоча вони, природно, виконують все, що їх примусять.

Звичайно, ввесь цей поділ дуже умовний, і в чистому виді ні один тип не зустрічається, але все таки якась ознака виступає переважаючою.

ЛЕВ ЯГМАН: Цікаво, що представники КГБ, які уважають себе елітою, часто ведуть розмову з політв'язнями, признають низький рівень працівників МВД і проголошують, що, на жаль, кандидати педагогічних наук не зголошуються на працю в МВД. Проте, їх власний рівень теж недалеко втік, і я думаю, що сексуально - непоздержливий капітан Крапавічус прекрасно вписується в групу „дурнів з ініціятивою", а майор Афанасов типовий садист. І, очевидно, не випадково в місцевих газетах Пермської области постійно друкується оголошення про набір кадрів у систему ГТУ МВД. Ніколи професія наглядача не втішалася популярністю, і це факти, які не можна прикрити жадними гарними словами.

ПИТАННЯ: Які відношення існують поміж ув'язненими і адміністрацією?

СЛАВА ГЛУЗМАН: В політтаборах тримають людей різних національностей, віровизнань, освіти і віку (від 18 до 70 і більше). Відмінні умови попереднього життя на волі, відмінна тривалість таборового стажу, відношення до свого сьогоднішнього стану — все це впливає на міжособові зв'язки в таборі. Всіх в'язнів можна поділити в основному на три категорії: карателі, „битовики" і політв'язні.

1. Карателі — це учасники акцій проти партизан, жидів, комуністів під час Другої світової війни. Як правило, малоосвічені, соціяльно - інертні люди, агресивно-аморальні, які бажають за будь-яку ціну здобути прихильність адміністрації. В більшості своїй вони є інформаторами адміністрації, втішаються певними полегшами, намагаються активно опиратися боротьбі в'язнів за свої права. Нас свідомо тримають разом з карателями — це важлива метода психологічного впливу. Ось приклад: Мій дід убитий в Бабиному Яру, а тут, в таборі, поруч зі мною спить людина, яка брала участь в цій акції, а трохи поодаль — душитель повстання Варшавського ґетто. Один із таких же — з Вілорусі — особа, наближена до адміністрації, відверто говорить про свою ненависть до жидів, заявляє, що „не бачить ніякої різниці в тім, кому служити — німцям чи совєтам".

2. Битовики — люди, які раніше відбули покарання у побутових зонах і там засуджені за однією з „політичних" статтей до нового строку (звичайно за виготовлення рукописних листівок, за татуювання „антисовєтського змісту"). Прибуття до політичного табору впливає на деяких благодійно, побуджує інтерес до книжки, до духовного життя, навіть до політики. Деякі реґулярно займаються самоосвітою; але частина лишається за своєю психологією — „битовиками". Ці люди, як правило, дуже добрі для взаємоінформування. Адміністрація намагається формувати з них освідомлювачів.

3. Склад властивих політичних в'язнів дуже різноманітний. Існує принаймні три категорії властивих політв'язнів: учасники національно - визвольних рухів (українці, естонці, литовці, латиші); люди, які потрапили в табір за „справу", і люди, які потрапили в табір за „слово". Перші — всі люди вже немолоді, в переважній більшості не мають систематичної освіти, які пройшли блискучий „таборовий університет". Вони свідки сталінського беззаконня, хрущовської „половинчасти". Вік, хвороби і просто втома примусила деяких із них усунутися від активного життя в таборі. Проте (вони) не позбавлені людської гідности. Психіка деяких безповоротно зруйнована десятками років концтаборового життя, і все ж їх не відпускають на волю, не „прощають". Вони, так звані „старики", — зберігачі таборової традиції, таборової моралі (є і така). Не зважаючи на хвороби і вік, підтримують молодих в'язнів у боротьбі за свої права. Звичайно тримаються групами за національними ознаками, але спілкуються і з рештою політв'язнів. Ті, що потрапили до табору за „справу", частіше молоді, мають середню спеціяльну або вищу освіту і в таборі продовжують освіту, активно виступають проти практики беззаконня адміністрації, звичайно не піддаються перевиховуванню, ні залякуванню.

*) Булочніков сам так формулює свою ціль життя: „Провести відпустку без жінки і мати як можна більше бабів, випить як можна більше водки".

(Продовження на стор. 4-ій)

ІНТЕРВ'Ю ПОЛІТВ'ЯЗНІВ ПЕРМСЬКОГО ТАБОРУ ВС 389/35

(Продовження зі ст. 3-ої)

Деякі потрапляють в табір за „слово". Власне в них, людей тут випадкових, і відбувається найбільша психологічна ломка в будь - яку сторону (будні табору примушують їх чітко визначити себе. Так із двох з/к, засуджених з подібних мотивів, один Ч. знайшов собі місце серед свідомих і соціяльно - активних з/к; другий, Ж., вислуговується адміністрації.

Не є таємницею і абсолютний неуспіх прямих, визначених законом способів „виховування". Значно більше успішним виявляються методи, які стоять поза законом, такі як шантаж і залякування з/к і їх рідних, дрібні подачки у вигляді посилок, легша праця і т. п. Адміністрація чітко розмежовує своє ставлення до різних категорій з/к.

На політв'язнів особливо активних складають рапорти про немов би допущені ними порушення (дисципліни). Їх часто карають, не допускають до легкої праці, позбавляють побачень і т.п. „Карателі" ж не тільки користуються всіма доступними для з/к перевагами, але і мають більшу кількість побачень, посилок, при найменших захворуваннях (лікуються) відсилаються в таборову лікарню, в більшості дістають лікарняний харч. Те саме стосується „освідомлювачів", членів „самодіяльних" організацій (СКК і СВВ).

В замкнутий маленький світ табору періодично потрапляє брехлива інформація. Це здійснюється через освідомлювачів і з тією або іншою оперативною метою. Іноді ця вістка носить шовіністичний характер з розрахунком поділити групи, особливо молодь (принцип: „діли і володій").

В загальному ж можу відзначити, що тут я побачив вперше інтернаціоналізм не на словах, а на ділі, перш усього серед тих, кого називають „буржуазними націоналістами", і це не дивлячись на всі довгорічні і вже традиційні намагання КГБ і МВД пересварити політв'язнів різних національностей.

ПИТАННЯ: Які зміни в континґенті політв'язнів Ви спостерігаєте?

ЄВГЕН ПРИШЛЯК: В роки після війни в концтаборах була досить велика частина політв'язнів, категорія яких опреділювалася виразом „за війну". Частина з них звільнилася, частина померла, решта сидять. Потроху таких „злочинців" судять і привозять в табір до цього часу — з якою метою, думаю, не таємниця. Із тієї категорії з/к до 60-их років були, головним чином, учасники українського збройного підпілля, їх рідні і всі ті, хто матеріяльно і морально підтримував підпілля. В більшості своїй це була сільська молодь, потім ремісники - робітники, потім студентська молодь і інтелігенція. Таким був і склад в'язнів в Прибалтиці. Присуди у них були жорстокі, від 10 до 25 років, багато з них погинули в концтаборах із-за тяжких умов. У 1957 р. більшість з них було звільнено, частина звільнилася після закінчення реченця, а ті, що залишилися в таборах — люди з надірваним здоров'ям і виснаженою нервовою системою.

Після цілковитого розгрому збройного підпілля у другій половині 50-их років у тюрми і концтабори почали привозити другу категорію політв'язнів. В переважаючій більшості це були люди, які виросли й змужніли при совєтській владі, — майже всі інтеліґенти і робітники. Бачучи і почуваючи, що в країні нема елементарних демократичних свобід, вони вирішили добиватися їх і боротися за них. Почалися нові арешти і судилища. В 1961 році у Львові судили групу із 7-ми осіб (всі із середньою і вищою освітою) за те, що вони, покликаючись на відповідну статтю Конституції, вели пропаґанду за вихід України із складу СССР (група Лук'яненка - Кандиби).

В наступному році судили групу із 20-ти осіб — організацію „Український Національний Комітет", яка поставила своєю метою друкування і поширювання літератури, що пропаґувала ідею незалежности України. Двох із цієї групи розстріляли, решту відправили в табори на строк від 5 до 15 років. Біля 20 осіб судили у 1965 р. у Львові, Івано - Франківському, Києві та інших містах України за виступи на захист демократичних свобід. У 1967 році у Івано - Франківську судили організацію „Український Національний Фронт", яка видавала і поширювала самвидавську літературу.

Всі судилища нема можливости перерахувати, але характерною властивістю цих репресій було те, що їх було застосовано до письменників, художників, наукових робітників, інтеліґенції в найвищому значенні цих слів.

Питання до В.Ф. Балахонова: — Розкажіть будь ласка, яким способом Ви повернулися до СССР?

Відповідь ВЛАДІМІРА БАЛАХОНОВА: Повернувся (я) до СССР виключно через особисті родинні мотиви, з-за надзвичайно сильного прив'язання до родини, особливо до дочки, яка є для мене найдорожчою істотою на світі, бо після виїзду дружини з Швайцарії, яка забрала дочку з собою, я не знайшов у собі сил опиратися в ту мить почуттю туги за дочкою, що охопила мене, відчаю при думці, що я її більше ніколи не зможу побачити (дружина, — а це мабуть було пов'язане з її відношенням до мене, — не бажала від самого початку лишатися у Швайцарії і настоювала а повороті). Повертаючись до СССР, я здавав собі справу з того, що йду майже на видиму загибель, якщо не фізичну, то моральну, але сил, чинити опір стремлінню бути разом з дитиною в ту мить у собі я не знайшов. Відзначаю, що в Швайцарії друзі зробили все, щоб полегшити мій тяжкий моральний стан в ту хвилю, але це не допомогло.

Нічого крім вдячности, не відчуваю у відношенні до швайцарських властей, котрі дали мені повну свободу у питанні, чи лишатися мені в Швайцарії, чи повернутися до СССР, неодноразово заявляли мені про це (це я підкреслював на слідстві, вони знали про вперте небажання моєї дружини лишитися закордоном і про моє прив'язання до родини, до доньки). Швайцарці, не залякуючи, попереджували мене про те, що мені загрожує в разі повороту до СССР тюремне довге ув'язнення і моральна заглада, бажали уберегти мене від цього, моя доля — ще одне підтвердження нелюдськости, антигуманности совєтської системи, яка без вагання жорстоко розторощує, ламає особистість, яка викликає особисту трагедію, приносить горе і страждання людині.

Хочу відмітити, що на зустрічі з совєтським послом Чистяковим, яка відбулася в Брні 11-го жовтня 1972 р., він у присутності швайцарських властей заявив мені, що напередодні, тобто 10-го жовтня, в Москві померла моя мати і мене запрошують мої рідні на її похорон. Знайомлячись з матеріялами слідства, я встановив, що 11-го жовтня моя мати ще була жива і померла щойно декілька днів пізніше.

Після того, як я з'явився до совєтського посольства в Брні, для того, щоб усунуи в мене будь-які вагання щодо повороту до СССР (у мене ж таких вагань тоді і не було), мені доручили листа дружини з гарячим закликом повернутися, була зорганізована поміж дружиною і посольством телефонна розмова, яку я прослухував.

Совєтський консул завірив мене, що я не буду по повороті підданий переслідуванням. Тобто були застосовані звичайні в таких випадках середники і прийоми, які не могли обдурити мене, про що я відверто заявив послові, сказавши, що я не вірю в те, що буде до мене виявлене будь-яке поблажливе ставлення, а повертаюся тому, що не знаходжу сил пережити розлуку з родиною.

Після прибуття в Москву з першого ж дня за мною був встановлений постійний нагляд, мене декілька разів викликали в КҐБ, зажадали написати вияснення, погрожували тим, що „якщо я будь-що приховуватиму, то милосердя не буде". Під час цих зустрічів я тримався незалежно, що пізніше, як мені стало відомо, розцінювалося як „зухвалу, задирливу поведінку". 7-го січня 1973 року я був заарештований і приміщений у Лефортовську тюрму (прибув у Москву з Швайцарії 1-го грудня 1972 року).

ПИТАННЯ: Чи існує у Вас можливість відстоювати свої права і яким чином?

ЛЕВ ЯҐМАН: В умовах існування кругової поруки між таборовою адміністрацією і надзірними інстанціями, відстоювати свої права політв'язням дуже важко, з огляду ще й на те, що фактичним господарем в концтаборах є КҐБ, який переводить контролю над діяльністю адміністрації і нею керує. Рішення представника КҐБ являється тим законом, якому підлягають начальник табору і прокуратор. В цьому випадку ніхто не завдає собі труду бодай формально дотримуватися писаного закону. Можна навести багато прикладів.

Ось найсвіжіші з них: В. БУКОВСЬКОГО, який практично не мав порушень, посаджено в ПКТ, бо КҐБ вирішило відправити його до в'язниці, що недвозначно дав йому до зрозуміння в розмові з ним начальник табору майор Пімєнов; те ж саме відбувається зараз з ПАВЛЕНКОВИМ, БУТМАНОМ і МЕШЕНЕРОМ. Ясно, що в таких обставинах боротьба за свої права з допомогою скарг і заяв до вищих інстанцій ні в якій мірі не є ефективною. На них можуть зареагувати тільки тоді, коли безчинності, які відбуваються в таборі, будуть розголошені; з огляду на це головною нашою зброєю, отже, являється розголошення, яке мобілізує на допомогу нам громадську опінію.

З інших методів, які ми примінюємо в боротьбі за свої права, на мою думку, заслуговує на увагу бойкот, який застосовується до найбільш ненависних представників адміністрації. Наприклад, на протязі майже одного року група політв'язнів відмовилась від стосунків з начальником опрерчастини капітаном Хромушиним, знаного зі своєї грубости і антисемітських виступів. В боротьбі з шовінізмом і антисемітизмом ефективним є звертатися до представників адміністрації в рідній мові, що не вважається порушенням закону. Це виключає фактично для адміністрації можливість втримувати відносини з в'язнями. Саме тепер багато політв'язнів відмовилося втримувати відносини з представниками КҐБ, обвинувачуючи їх в організації багатьох беззаконностей.

У тих випадках, коли адміністрація, не позбавляючи нас повністю якихсь прав, старається їх максимально обмежити, ми для вияву протесту відмовляємося від тих крихот, які нам, як милість, лишають. Так було з листуванням, коли на знак протесту проти постійного зникання майже 50% кореспонденції, що приходить на наше ім'я, група сіоністів відмовилася на півроку від права писати листи. В знак протесту проти незаконного арешту і перебування в таборі всі сіоністи політтаборів Совєтського Союзу відмовилися від совєтського громадянства і вимагають їх статусу (громадян) держави Ізраїль. В теперішню пору починають відмовлятися від совєтського громадянства і політв'язні інших національностей, демонструючи цим своє відношення до того, що відбулося з ними.

В останньому часі політв'язні почали вживати ще одну крайню міру: відмову вийти на працю. Так сталося в середині травня цього року, коли близько 30 з/к з ВС 389/35 відмовилися вийти на працю, протестуючи проти незаконного позбавлення права на побачення їхнього товариша. Так було і в ВС 389/36, де від 23 червня близько 40 в'язнів відмовилися вийти на працю, вимагаючи покарання чергового офіцера колонії Мілєнтія, який побив в'язня САПЕЛЯКА.

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ: Особливої уваги заслуговує така форма боротьби в'язнів за свої права як голодівка.

І адміністрація табору і в'язні по-різному відносяться до неї. „Себе ж калічите" — зі злорадністю говорили деякі офіцери, коли в травні - черв. ні цього року велика група політв'язнів, протестуючи проти сваволі таборової адміністрації, витримала одномісячну голодівку. І в цих словах була поважна частина правди: така довготривала голодівка, очевидно не зміцнює організмів засуджених, вже й без того виснажених таборовим харчуванням. Це знають і самі голодуючі. Якщо вони все ж таки йдуть на це, наражаючи себе на найповажніші випробовування, то тільки тому, що обставини примушують їх до цього, а вибір засобів боротьби — мізерний. Дійсно, скарги і заяви до будь-яких надзірних і совєтських установ варті не більше, ніж витрачені на них папір і чорнило. В найліпшому випадку той, що скаржиться, дістане ляпідарну бюрократичну відписку. Іноді і такої відповіді не удостоїться.

Голодівка в совєтському таборі, з якого в'язень не може повідомити навіть рідних, а про ширший розголос взагалі не може бути й мови, — голодівка в таких умовах, звичайно, далеко не є такою ефективною, як в інших країнах. Проте, і тут вона дає свої наслідки, і не випадково в'язні удаються до цього засобу боротьби реґулярно. Я перебуваю в таборі менше як рік, а вже брав участь у чотирьох голодівках. До цієї пори вдалося таким чином звернути бодай якусь увагу надзірних інстанцій на ситуацію в таборі. Лише під час голодівки і після неї представники вищих органів приїжджають до табору і намагаються вияснити хід справ на місці, а тому, що безчинств творених адміністрацією в таборі завжди багато, то на деякі з них звертають увагу і стараються їх хоча б частково усунути. У мене, наприклад, в кінці 1973 року були відібрані наукові записки на філологічні теми. Більше ніж півроку я безуспішно намагався вияснити їхню долю і все даремно, я вже вважав їх зовсім втраченими, але саме під час голодівки мені несподівано повернули їх.

Питання, що були безпосереднім приводом до голодівки, як правило, вирішуються не в користь голодуючих (адміністрація в таких випадках ніколи не іде на уступки), і хто розцінюватиме наслідки голодівок тільки цим, неминуче приходить до сумних висновків. Проте, таким чином можна добитися більшого. Хоч після травнево-червневої голодівки адміністрація не задовольнила окремих особистих вимог, а після голодівки навіть мстилася її учасникам всілякими карами, загальна атмосфера в таборі поліпшилася, і адміністрація в свойому сваволі стала більш обачною та почала стримуватися від багатьох дій, які суперечили законові. Очевидно, що це відбувається ще й тому, що така серйозна акція, як голодівка, раніше чи пізніше стає відомою і поза межами табору, і деякі верстви суспільства до певної міри впливають на владовласних.

Тому, хоч голодівка — тяжка і ризиковна для її учасників форма боротьби, покищо інших ефективних способів у політв'язнів зовсім мало. До неї вдаватимуться і в майбутньому. Щобільше, ситуація в таборі така, що обходитися, очевидно, без голодівок навіть у найближчому часі не вдасться.

ЛЕВ ЯҐМАН: Очевидно, слід окремо зупинитися на найбільш крайньому засобі боротьби політв'язнів, що застосовується дуже рідко. Я маю на увазі самогубство. Річ в тім, що ця форма боротьби носить не тільки теоретичний характер. Є в політичних таборах свої Яни Палахи. В червні цього року в час довготривалої голодівки протесту в ВС 389/35 поповнив самогубство в'язень ОПАНАСЕНКО. Подібні наміри були і в деяких інших в'язнів, а що вони не були зреалізовані, то в цьому заслуга в жадному разі не адміністрації. Будучи противником такого крайнього засобу боротьби, я, одначе вважаю, що обставини в політтаборах створюють явну загрозу нових самогубств, попередити які не вдасться, як не вдалося це вчинити і раніше.

ПИТАННЯ: Чи Ви шкодуєте, що доля привела Вас до концтабору?

ЗІНОВІЙ АНТОНЮК: Аналізуючи своє життя хоч би від початку 60-х років і спостерігаючи механізм реалізації так званої „законности" у відношенні до інакшедумаючих, можу тільки пошкодувати, що пізно відчув себе громадянином, що я занадто довго вдовольнявся лише ролею спостерігача соціологічних процесів у совєтському суспільстві. Про інші сторони совєтської законности я знав тільки з поголосок, тому радію, що трапилася мені можливість випробувати все на власній шкірі...

„Хто не був в ДОПРІ, той не громадянин".

ЛЕВ ЯҐМАН: Чи я жалкую? Звичайно, я не відчуваю особливого задоволення від того, що мене розлучили з рідними, позбавили елементарних благ нормального людського життя, загнали за колючий дріт. Очевидно, що все це не мине безслідно, відіб'ється на здоров'ї, до певної міри змінить характер, внесе новий елемент в сприймання світу. Це незаперечні факти. Я впевнений в одному, що мене особисто ув'язнення остаточно звільнило від тої „інтелектуальної м'якотілости", в наявності якої Ленін обвинувачував інтеліґенцію, і за цим я не шкодую.

АР'Є ХНОХ: Довгі роки, прожиті далеко від Батьківщини і рідних, викликають жаль. Але одночасно в багатьох інших відношеннях — задоволений. Арешт і суд наді мною і моїми друзями був одним із факторів, що мали вплив на відомі зміни совєтської політики у питанні еміґрації жидів. Перебування тут допомогло значно ліпше зрозуміти цю систему. Якби я виїхав із Союзу, оминувши ці місця, я багато дечого ніколи не дізнався б.

ІГОР КАЛИНЕЦЬ: Як і кожний в'язень, тужу за волею, але, тверезо оцінюючи сьогоднішній задушливий стан в Україні, волію табір і повторю за Антоничем: „хвалю життя жорстоке і сукате". Воно дало мені побратимів, відданість яких підтверджується щоденними випробуваннями, а не у богемі. І тут знову згадую молитву Антонича: „але молімся зорям дальнім, щоб дали нам на світі цім життя величне і страдальне".

ІВАН КАНДИБА: Я ні трішки не шкодую, що ступив на шлях, який привів мене до концтабору, та ще й на такий тривалий час. Не можу жалкувати за втраченою волею, якої не мав. Хіба ж можна почувати себе вільним, усвідомлюючи, що твоя Батьківщина в неволі. Хоч тут доводиться переживати багато труднощів, почуваюся морально ліпше, ніж тоді, коли формально вважався вільним, але не міг сприяти поліпшенню долі своєї Батьківщини. Чим довше перебуваю в цих умовах, тим ясніше усвідомлюю собі, що я вибрав правильний шлях, і що справжня свобода і повне щастя наступлять лише тоді, коли звільниться моя батьківщина — Україна.

СЛАВА ГЛУЗМАН: Так, жалкую. Не дивлячись на те, що і тут я не тільки відбуваю „строк покарання". На волі я міг би активніше і вагомо протидіяти злочинній ескульпації здорових людей. Я психіятр, людина компетентна, а протестують активно проти неоправданих ескульпацій в СССР, на жаль, представники різних професій за винятком психіятрів. Тут я позбавлений такої можливости. Але це — об'єктивна причина. Мій приятель Леонід Плющ — у спеціяльній психіятричній лічниці МВД. Це мій „попіл Клааса". Мої знання за спеціяльністю в дечому збагачуються і тут. Наприклад, в таборі я побачив садизм, так би мовити (слово не читке) поза стінами клініки! Доводиться хоч цим себе потішати.

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ: Перехід від „свободи" до „несвободи" не був у мене таким різким, як у деяких інших. Довгі роки перед арештом я не міг знайти праці за фахом, мої літературні твори, в яких не було ніяких антисовєтських напрямків, не друкувалися лише із-за неприйнятности для офіційних кіл імени автора, коротше кажучи, і перед арештом я по суті був поза законом. В цьому розумінні я не втратив багато з арештом. Звичайно, це важко по кілька літ не бачити дружини, матері, близьких друзів і рідних, з якими раніше ділив всі радощі і горе. Крім того, головним змістом мого життя були філологічні зайняття (а зовсім не „політика"). Тут в таборі для такої праці, на жаль, нема найелементарніших умов. Всі ці втрати для мене не поповнимі.

Арешт, суд і зв'язані з цим випробування знищили деякі наївні ілюзії, сприяли поважному формуванню моральних переконань, і ця життєва школа була незрівняно багатшою ніж попередня кабінетна. Я втратив деяких своїх друзів, які не витримали суворих випробувань, натомість, зміцніла дружба з іншими, а крім того, я придбав друзів, про яких раніще міг тільки мріяти. До цього, як літератор, я можу тут в таборі спостерігати стільки різноманітних характерів, знайомитися з такими неймовірними людськими долями, яких на волі я не стрінув би за ціле своє життя. Тому мені тяжко сказати, чи я втратив більше, ніж придбав, чи навпаки; але у всякому разі я не нарікаю на свою долю і багатьом своїм друзям на волі не заздрю.

ВЛАДІМІР БАЛАХОНОВ: Не жалкую. Ще тільки виїжджаючи з Швайцарії, я був свідомий того, що позбавлення волі для мене неминуче. Проте, поки не попав у табір, я не думав про можливість активної боротьби, бо в умовах суворої ізоляції, в яких я перебував, а також відсутність досвіду і незнання умов життя в таборі, не давали мені можливости почати боротьбу сам-на-сам, або хоча б настроїтися на це. Я звільнився від пут, що раніше стримували мене, від страху втратити матеріяльні блага, наразити себе на переслідування, страху перед терпіннями, біллю, стражданнями. Те, через що мене примусили перейти, повністю позбавило мене навіть страху перед тортурами і смертю. Під цю пору я відчуваю духовне піднесення і почуття великого задоволення з того, що можу бути чесним зі самим собою, зі своїми поглядами, принципами, переконаннями, які на протязі майже 20 років мені доводилося таїти в собі, а діяти і жити часто всупереч їм. Я вважаю щасливим такий закрут долі, що дав мені можливість боротися за свої принципи й ідеали, хоч і довелося перейти через суворі випробування.

БАҐРАТ ШАХВЕРДЯН: Я знав, яка мене чекає доля. Але без жертв не дістанеш свободи! Для справжнього патріота боротьба за незалежність своєї Батьківщини — це щастя і честь, зміст життя. Боротьба до остаточної перемоги! Це наше гасло! Форма нашої боротьби — мирна, чесна, хоч проти нас підступність, жорстокість і деспотизм. Нас можна знищити фізично, але перемогти неможливо! Хоч мені в концтаборі тяжко, тяжко миритися з знущаннями, з примусовим, тяжким, принижуючим людську гідність режимом, я не відмовлюся від своїх ідей і цілей і не відступаю від них. Хоч почуваю я себе погано (хворе серце, шлунок і т.д.), проте, сила волі, стійкість, душевна енерґія, надія і мрія дають мені сили. В концтаборі пізнав і побачив багато людей, які сидять 25 років і більше, молодих патріотів - демократів. Це для мене як університет життя. Люди десятка національностей — українці за незалежну Україну, прибалтійці — єдина вина яких в тому, що вони безмежно люблять свою Батьківщину; жиди, які бажають жити в своїй Батьківщині — Ізраїлі; молоді люди різних національностей — за демократичну перебудову суспільства. Вина всіх їх в тому, що вони бажають жити свобідно і достойно!

Я люблю життя і свободу. Я хочу мати вільну демократичну єдину Вірменію. І я не винен, що народився тут, і що я такий. Мені не зрозуміло, як деякі державні, політичні і суспільні діячі заявляють, що репресії проти патріотів і демократів, їх арешт і ув'язнення в психіятричних лікарнях, тюрми, концентраційні табори — це внутрішня справа СССР. Нам політв'язням, це очевидний, негідний торговий ґендель із совістю.

Брехня і облуда, що ніби тиранія може дружньо і мирно жити з демократією. Невже ж ще й до цих пір це не ясно?

Свободу політв'язням СССР!

Свободу політв'язням всього світу!

ПИТАННЯ: Чи Ви вірите в можливість амнестії для політв'язнів?

СЛАВА ГЛУЗМАН: Ні, не вірю. Тому що історія нікого нічого не вчить, на жаль.

ІГОР КАЛИНЕЦЬ: Ні, бо тоді суспільство звільнилося б від гнітючого страху. А це було б катастрофою, в кожному разі катастрофою для КҐБ.

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ: Ні, не вірю, хоча справжніх політв'язнів в Совєтському Союзі порівняно небагато і загальна амнестія не була б для влади небезпечною. Проте, перевівши таку амнестію, влада здобула б не абиякий моральний капітал. Я звик, що властьімущі не тільки не керуються здоровим глуздом, але й власний інтерес усвідомлюють туго і з великим спізненням, і тому у можливість амнестії для політв'знів не вірю, хіба що совєтських керівників не примусить до цього збіг обставин та власний інтерес не стане злобою дня.

АР'Є ХНОХ: Думаю, що це повністю залежить від тиску, який може зробити світова опінія на совєтське керівництво. В підтвердження цього можу покликатися на те, що в Союзі більш охоче притягають до судової відповідальности і засуджують на довші терміни за так звану антисовєтську діяльність людей, які невідомі на Заході. Тому, що звідси тяжко судити про розмах руху за амнестію для політв'язнів в Союзі, я не можу дати точнішої відповіді.

ЛЕВ ЯҐМАН: Теоретично так, практично ні. Чому так? Я думаю, що з точки зору здорового глузду амнестія політв'язнів принесла б багато більше вигоди, враховуючи теперішню ситуацію в світі, ніж шкоди. Чому ні? Тому, що, поперше, існують певні, доволі впливові кола, зацікавлені в збереженні існуючого в цьому питанні стану, бо це посилює їхні позиції, підвищує їх ролю в державі, в якій за всю історію її існування ні разу не було амнестії для політв'язнів. На такий крок не так просто не тільки відважитися, але навіть припустити можливість його.

БАҐРАТ ШАХВЕРДЯН: Так, якщо передове людство ширшим і інтенсивнішим фронтом поведе кампанію за звільнення політв'язнів в СССР. Ні, якщо Захід зраджуватиме ідеї свободи і демократії.

ПИТАННЯ: Що Ви хочете додати до сказаного?

ЛЕВ ЯҐМАН: Я хочу ще раз пригадати, що питання свободи виїзду з Совєтського Союзу було зрушено з мертвої точки тільки завдяки увазі світової опінії, яку притяглося до цієї проблеми масовими арештами сіоністів і судовими розправами, які послідували в 70 - 71 рр. Тільки дякуючи протестам суспільства на Заході, вдалося примусити совєтський уряд бодай до деякої міри шанувати право громадян СССР на виїзд із країни. Під цей час з цього права скористалися багато десятків тисяч жидів Совєтського Союзу і не тільки жидів. Тому треба твердо затямити, що ми можемо продовжувати боротьбу тільки в тім випадку, якщо на нас буде звернута постійно увага світової суспільної опінії.

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ: Прошу передати сердешний привіт Солженіцину, перед мужністю якого ми всі схиляємо голови.

Учасники:

АНТОНЮК Зіновій Павлович, 1933 р.н., українець, інженер - економіст із Києва, засуджений в 1972 році на 7 років табору і 3 роки заслання (ст. 62 ч. І КК УССР)

БАЛАХОНОВ Владімір Федорович, 1935 р.н., росіянин, м. Москва, працював перекладачем в метеослужбі ОН в Женеві. В 1972 році попросив політичний азиль у Швайцарії. Потім повернувся до СССР і в 1973 році був засуджений по ст. 64 КК РСФСР на 12 років.

ГЛУЗМАН Семен Филипович, 1946 р.н., жид, м. Київ, лікар-психіятр, в 1972 році засуджений на 7 років табору і 3 роки заслання (ст. 62 ч. І КК УССР)

КАЛИНЕЦЬ Ігор Миронович, 1939 р.н., українець, м. Львів, поет, засуджений в 1972 році на 6 років табору і 3 роки заслання (ст. 62 ч. І КК УССР)

КАНДИБА Іван Олексійович, 1930 р.н., українець, м. Львів, юрист. В 1961 р. засуджений на 15 років. (ст. 56 КК УССР)

МЕШЕНЕР Йосип Яковлевич, 1931 р.н., жид, м. Бендери, історик, в 1970 році засуджений за антисовєтську агітацію і пропаґанду на 6 років.

СВІТЛИЧНИЙ Іван Олексійович, 1929 р.н., українець, м. Київ, філолог, в 1972 році засуджений на 7 років табору і 5 років заслання (ст. 62 ч. І КК УССР)

ПРИШЛЯК Євгеній Степанович, 1913 р.н., українець, засуджений в м. Львові в 1952 році (ст. 54 - Іа на 25 років)

ХНОХ Ар'є-Лейб Гиршевич, 1944 р.н., жид, м. Рига, електромеханік, в 1970 році засуджений на 10 років (ст. 64, 70 і 72 КК РСФСР)

ШАХВЕРДЯН Баґрат Левонович, 1940 р.н., інженер, Еріван, в 1973 р. засуджений за ст. 65, 67 КК Вірменської ССР на 5 років таборів і 2 роки заслання.

ЯҐМАН Лев Наумович, 1940 р.н., жид, Ленінград, в 1970 році засуджений на 5 років табору (ст. 70 КК РСФСР)

Продовжують напади

Київ. — „Радянська Україна" з 6 березня опублікувала статтю Р. Симоненка „Бульбашки в ефірі, або чим на радіо „Свобода" підмінюють аргументи". Симоненко закидає редакторам радіо „Свобода", що вони, мовляв фальшують матеріяли, фабрикують вістки, щоб „отруювати" політику відпруження у світі. „При всій запопадливій готовності буржуазно - націоналістичних найманців з радіо „Свобода" виконати будь-яке найбрудніше завдання ворогів миру і дружби між народами, цілковитій нерозбірливості засобів, тамтешні радіодиверсанти відзначаються завидною сталістю" — пише Симоненко. Він критикує радіо „Свобода" за те, що редакція намагається полемізувати з органами совєтської преси. Пишучи цю свою статтю у формі „репліки", а радше до статті „Злочинний альянс", що раніше була опублікована у тій же „Радянській Україні", Симоненко каже, що йому йдеться про „викривання" оцих „радіодиверсантів", а не полемізування з ними.

Репліка Р. Симоненка була викликана коментарем радіо „Свобода" на його статтю і тому він пише, що його стаття „занепокоїла" радіо „Свобода", редакція якого, „не маючи змоги заперечити жадному... з наведених у статті фактів і документів (обмежилась) лайкою і невдоволенням: мовляв, автор статті виступає як совєтський пропаґандист".

ДОБРИЙ ПОЧИН

(Закінчення зі стор. 2-ої)

бі за права людини, за правду." Новак для характеристики Мороза навів уривки з його есею „Замість останнього слова". Мороз став відомим у цілому світі. Новак закінчив своє слово ствердженням, що жертви вчорашнього і сьогоднішнього часу будуть переможцями завтра.

Конрад Лин, по професії філософ, старий комуніст, один з провідників „Блек мілітант", згадав, що він був знайомий з одним комуністом з СССР ще десь в тридцяті роки. Він звався Дворський і з ним К. Лин мав останню зустріч за публічною бібліотекою в Ню Йорку. Дворський йому сказав, що НКВД наступає йому на п'яти і він мусить вже повертатися до СССР. Потім — тільки його й бачили! Це була остання зустріч з ним.

К. Лин згадав також, що в Португалії комуністи намагаються перебрати владу у свої руки. Хто це робить? Той, що мовчав, коли большевики гвалтували Чехо-Словаччину. Чого від такого комуністичного провідника можна сподіватись?!

Виступала також представниця від „Інтернешенел Амнесті", яка розказала, що зроблено в обороні політичних в'язнів і що далі робиться. Крім цього вона прочитала докладний перебіг арешту, суду, ув'язнення Буковського та всі заходи в його обороні. Закликала, щоби дальше продовжувати акції в обороні політичних в'язнів.

Чех, який є професором на Колюмбійському університеті, сказав, що він прийшов, щоби солідаризуватися з тими, хто виступає в обороні Мороза і Буковського, але крім цього, щоб згадати тут всіма забутого, відомого фільмового режисера, який створив багато унікальних фільмів і здобув перші нагороди, Параджанова. Параджанов грузин, але жив і творив у Києві. Його арештовано і засуджено на закритім суді, обвинувачуючи його в спекуляції чужою валютою, мистецькими речами і гомосексуалізмі. „Все це чиста брехня", — підкреслив промовець.

По заслуханні промовців відбувся обмін думками. З виступів дискутантів вичувалося, що ця публіка добре орієнтується у процесах, які відбуваються в цілому СССР. Тут ще раз виступив Шрагін, який сказав, що він був членом комуністичної партії, з якої його викинули. Він закінчив філософію і працював, як ідеолог марксизму, але сьогодні не вірить і засуджує ленінсько-марксистську ідеологію, яка себе не виправдала.

В обміні думок була згадка про те, що Іван Дзюба заламався. Шрагін сказав, в якій ситуації перебував Дзюба, себто, про його стан здоров'я. Крім цього Шрагін підкреслив, що ті, що заломлюються в СССР, це не винятки, але правило, таких велика більшість, а винятками є ті, що не заломлюються, такі, як Мороз!

З приводу вечора в обороні Мороза і Буковського сенатор Г. Джексон надіслав окремого листа, підтримуючи цілу акцію, з вимогою повного й негайного звільнення згаданих в'язнів.

Визначено години для телевізійних „родинних програм"

Лав Вегас, Невада. — Рада директорів Крайової Асоціяції працівників радіо і телебачення проголосувала, щоб години від 7-ої до 9-ої вечора кожного дня були призначені для телевізійних програм „для цілої родини", тобто, щоб змістом ці програми були підхожі не тільки для дорослих, а також для молоді й дітей. Якщо б в будь-якій серії програм якась одна була невідповідною для молоді чи дітей, то перед початком цієї програми мусить про це бути повідомлено, а також ще одна така пересторога повторена вже під час перебігу програми. Крім того, такі перестороги повинні бути частиною всіх оголошень і реклям на дану програму, чи то на телебаченні, чи в журналах і газетах.

Рішення Ради директорів Крайової Асоціяції працівників радіо і телебачення щодо „родинних програм" на телебаченні має ввійти в силу у вересні ц. р. Метою того рішення є запевнити, щоб молодь і діти, які в тих годинах, тобто, від 7-ої до 9-ої вечора, часто дивляться з батьками на телевізійні програми, не бачили непристойних сцен, надмірного насильства тощо. В тих частинах ЗСА, в яких існує так званий „центральний", або „західній час", програми „для цілої родини" проходитимуть від 6-ої до 8-ої год. вечора. Коментатори твердять, що рішення Ради директорів є важливим кроком вперед.

МИКОЛА ХОМАНЧУК...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

цюватиме з новообраною управою „для розвитку і скріплення УНСоюзу". Д-р Іван Ссрант склав короткий звіт фінансової референтури, звертаючи увагу секретарям Відділів про неплачення членських вкладок до Округи; секретар Микола Хоманчук говорив про свої репрезентаційні функції з рамени ОК і організування членів (27 в 1974 році); Іван Пригода і Степан Чума звітували про організаційні справи, а д-р О. Соколишин і Марія Душник інформували про пресову інформацію, пов'язану з працею Округи. За Контрольну комісію звітував рад. Богдан Ластовецький, піддержав апель фін. референта до Відділів і запропонував уділити абсолюторію уступаючій управі.

Предсідник зборів тепло привітав присутніх на нарадах кол. прем'єра Карпатської України Юліяна Ревая, редактора „Українського Квартальника" і члена Екзекутиви УККА д-ра Володимира Душника та головного контролера УНС і суспільно-громадського діяча мгра Івана Винника.

Дискусія, яка відбулася після звітування, заторкувала переважно організаційні справи. Опісля Степан Чума — секретар Номінаційної комісії, відчитав листу пропонованих осіб до нової Окружної Управи, яка з незначними змінами була обрана зборами. Нову управу Окружного Комітету очолив довголітній секретар Округи і активний організатор УНС Микола Хоманчук. Інші члени управи: Гльорія Толопко, д-р Василь Вереш, Волтер Клавзнік — заступники голови, Михайло Юзенів — секретар, д-р Іван Ссрант — фін. референт; Організаційна Комісія: Степан Чума, Іван Хома; пресові референти: ред. Володимир Левенець і Марія Душник; імпрезові референти: Юрій Васильців і п. Липцан; Контрольна комісія: Роман Крупка — голова і рад. Богдан Ластовецький, Вас. Цюпа, Іван Пригода, Іван Різник — члени. Присутні одноголосно через аклямацію вибрали дотеперішнього голову д-ра Івана Флиса на почесною голову Округи.

Після деякого загострення у дискусії над браком статуту і правильника для Округ (Евстахій Манацький) і виступу д-ра В. Вереша та д-ра І. Флиса, присутні вислухали інформацій головних урядовців: заступниці головного предсідника Марії Душник, яка згадала про „Рік Кінки", нагороди для жінок-організаторок УНС; д-ра І. Флиса — про фінансові ділянки Головного Уряду, організаційні справи; мгра І. Винника, що говорив про ролю УНС на відтинку забезпечення і громадських справ, українську Будівлю, корисні дотації Головного Уряду на українські цілі, тощо; Василя Оріховського — який подав прізвища найкращих організаторів і числа приєднаних ними членів в 1974 р., а саме: д-р О. Саноцький — 41, д-р В. Палідвор — 35, А. Копистянський — 30, І. Пригода — 29, М. Хоманчук — 27. Дев'ять осіб приєднали 10 і більше членів, прізвища яких рівнож відчитав обласний організатор.

Останнім з головних урядовців промовив головний предсідник Иосип Лисогір, який в першу чергу, в асисті Марії Душник і Василя Оріховського, передав Пляκату для Округи, яка мала найбільше Відділів, що здобули 10 або більше членів, та відзначив ряд прикладних організаторів золотими відзнаками і зірками, а д-рові М. Шпиткові передав чек на суму 25 долярів, які його Відділ здобув в організаційній кампанії. Інформуючи про Будівлю УНС (про фінанси вичерпно згадували д-р І. Флис і мгр І. Винник), головний предсідник заявив, що треба завжди при обговоренні цієї справи брати під увагу інфляційні тенденції цілої господарської системи ЗСА. „Якщо б її небуло, напевно не було б і проблеми Будинку". Екзекутива УНС стоїть в прямих переговорах з багатьма компаніями і треба сподіватися, що ситуація поліпшиться в найближчих місяцях. Вкінці апелював до присутніх посилити організаційну кампанію, бо Округа в трьох перших місяцях 1975 р. здобула тільки 49 членів.

Виступали ще д-р М. Шпитко, А. Копистянський, Іван Пригода, Г. Яремчук, Р. Крупка і Ю. Ревай. Останній просив приявних висловити довір'я Головному Урядові за ведення роботи. „Українська Будівля — заявив Ю. Ревай, — повинна стати нашою гордістю, бо такого діла не довершив досі ніхто". Дуже вичерпно відповідав усім дискутантам головний предсідник Иосип Лисогір.

Останнім виступив новообраний голова Округи Микола Хоманчук, дякував за вибір, просив допомоги, бо тільки спільними силами можна добитися успіхів.

Багато справ обговорено ще при спільній перекусці, якою гостила Окружна Управа учасників зборів.

ПОНАД ТИСЯЧА ОСІБ...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

ка на могилі. Співав церковний хор під управою о. И. Крети та чоловічий хор Станиці I УД УНА з Ньюарку під керівництвом О. Головацького та В. Юркевича.

По посвяченні пам'ятника на могилі покладено два вінки — від ОУН вінок поклали Ярослав Стецько, Вячеслав Давиденко та Лев Футала, а від Світового Українського Визвольного Фронту — Роман Малащук, Степан Галамай та Олег Романишин. Ярослав Стецько та Роман Малащук виголосили над могилою відповідні до хвилини промови.

Після полудня заходами Комітету для відкриття пам'ятника був влаштований поминальний обід з участю біля триста осіб. Тризну відкрив голова Комітету Лев Футала, який виконував ролю майстра церемонії. Молитву провів о. И. Крета. Після обіду промовляли представники Організацій Українського Визвольного Фронту, в тому Ярослав Вільшенко від Організацій Українського Визвольного Фронту в Англії Теодозій Буйняк від Українського Визвольного Фронту з Канади та Володимир Мазур від Українського Визвольного Фронту в ЗСА. Крім того від Української Гетьманської Організації Америки промовляв Павло Присядинський. В рамках програми виступала Людмила Волянська, яка познайомила присутніх також і з поетичною творчістю Дмитра Донцова, прочитавши один з його віршів. На закінчення тризни голова Комітету Лев Футала відзначив працю над виготовленням пам'ятника мистця Михайла Черешньовського, а також подякував за всебічну допомогу голові Української Православної Церкви в ЗСА митрополитові Владиці Мстиславові при підготовці посвячення пам'ятника та архиєпископові УПЦ в ЗСА Владиці Маркові за особисту участь у Богослуженні та відкритті і посвяченні пам'ятника. Тризну о. И. Крета закінчив молитвою, після чого присутні ще відспівали „Не пора, не пора".

ЛІТЕРАТУРНІ ВЕЧОРИ В ПАРИЖІ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

Обговорюючи цей авторський виступ, проф. Олександер Кульчицький вказав на перетинання площин філософії і психології з поетичною творчістю, на що треба важати у дослідах над різнородністю духового життя людини.

Качуровський зарекомендував себе також як здібний науковець. Його докторська праця в Українському Вільному Університеті виявилась настільки надійною, що професор О. Кульчицький, як декан філософічного відділу, добачає в особі Качуровського майбутнього члена університетської корпорації.

Інші дискутанти виявили зацікавлення окремими поезіями Качуровського та дальшою його долею як письменника, який може увійти в світову літературу.

„БАМ будує уся країна" – пише московська „Правда"

Москва. — Орган ЦК КПСС „Правда" з 8 квітня у редакційній статті пише про будівництво Байкало-Амурської магістралі (БАМу), підкреслюючи, що цю магістралю має будувати „уся країна". В статті багато написано про участь у будівельних роботах „загонів" з окремих республік, в тому й з України, молодь якої будує місто Ургал у Хабаровському краю. БАМ — велетенське підприємство, бо йдеться про будівництво магістралі довжиною понад 3,200 кілометрів. Значна частина магістралі буде побудована у районі вічного морозу (зона вічної мерзлоти). Треба побудувати за наміченим пляном 3,200 штучних споруд, в тому числі 142 великих мостів і п'ять тунелів. В цьому році має бути виконаний значний об'єм намічених робіт. Як інформує „Правда" окремі республіки мають за завдання постачати не тільки людей, а також потрібний виряд і будівельну техніку. Здовж магістралі буде побудовано 45 міст і селищ.

Пресовий Фонд „Свободи"

На цьому місці друкуємо імена тих ВШ. Громадян, що надісилали свою добровільну доплату до передплати та свою пожертву на фонд „Свободи" та її видань: англомовного „Українського Тижневика" і дитячого журналу „Веселка", і потверджуємо з подякою висоту одержаної суми.

ЛИСТА Ч. 1.

В-во кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА — Станиця Ню Йорк	$ 50.00
О. Винницький, Торонто	50.00
Г. Перець, Вест Чикаго	30.60
Т. Мороз, Ляшін	30.00
Т. Потерийко, Вердун	25.00
Г. Андреадіс, Маспет	20.00
О. Головко, Стетин Айленд	12.20
О. Врик, Винніпег	10.00
А. Вацлавський, Форест Гіллс	10.00
Т. Елиїв, Асторія	10.00
С. Касіян, Чикаго	10.00
В. Войчук, Елизабет	7.00
А. Кейбіда, Мейплвуд	7.00
М. Миколаєнко, Мт. Ренер	7.00
І. Новосад, Елкін	7.00
П. Підгородецький, Нюбург	7.00
Н. Полатайко, Піттсбург	7.00
С. Решетар, Гекенсак	7.00
М. Влаженко, Кліфтон	6.20
В. Катрич, Фріголд	6.00
І. Вацлавів, Балтимор	5.00
С. Карваш, Елизабет	5.00
С. Ковалівський, Лонг Айленд Сіті	5.00
Г. Кук, Асторія	5.00
Г. О. Магаріне, Бруклин	5.00
А. Яріш, Рочестер	5.00
В. Ференц, Стемфорд	4.20
В. Мацук, Берлін	4.00
Українські Вищі Освітні Курси — Чикаго	3.50
И. Вишневецький, Елмгурст	3.00
Е. Гаврищук, Елизабет	3.00
О. Захарків, Овк Парк	3.00
І. Франко, Бронкс	3.00
Д-р Т. Чуй, Раки Гилл	2.54
О. Горбанюк, Вест Айслїп	2.50
П. Завадська, Клівленд	2.20
А. Федун, Елизабет	2.20
А. Цаях, Асторія	2.20
В. Чайка, Гавкінс	2.20
Л. Василяк, Бронкс	2.00
І. Варан, Рочестер	2.00
С. Врезіцька, Ню Гейвен	2.00
О. Волошин, Бруклин	2.00
М. Головей, Балтимор	2.00
С. Грицишин, Картерет	2.00
Е. Гутович, Ню Йорк	2.00
П. Данилів, Бруклин	2.00
Х. Дякунчак, Гринфілд	2.00
О. Зубрицький, Джерзі Сіті	2.00
І. Калюжний, Рочестер	2.00
В. Кандюк, Джексон Гайтс	2.00
Ю. Князь, Джерзі Сіті	2.00
Д-р В. Когутяк, Ютика	2.00
І. Козак, Ветерсфілд	2.00
Д-р В. Кокоруда, Овіго	2.00
К. Кукловський, Тотава Боро	2.00
М. Кулинич, Джексон Гайтс	2.00
С. Кулик, Бронкс	2.00
М. Лаврук, Бруклин	2.00
І. Маріяш, Сомервілл	2.00
М. Матіяш, Нюарк	2.00
Я. Митрофанюк, Кергонксон	2.00
М. Москаль, Спрінг Велей	2.00
В. Мудрий, Саннисайд	2.00
Б. Новаковський, Флашінг	2.00
Я. Оберишин, Джемейка	2.00
М. Остапчук, Гемілтон	2.00
М. Породько, Монтгомері	2.00
В. Пристайко, Рочестер	2.00
М. Прихоженко, Філядельфія	2.00
М. Романчук, Стайвесант	2.00
Г. Рябокін, Ст. Пол	2.00
М. Савула, Трентон	2.00
И. П. Сіпковський, Бронкс	2.00
О. Сохан, Джерзі Сіті	2.00
С. Стефанів, Флінт	2.00
М. Ступка, Лонг Айленд Сіті	2.00
Ю. Тарасюк, Розелл	2.00
Г. Троць, Бруклин	2.00
М. Фафендик, Шебойген	2.00
Э. Харамбура, Рочестер	2.00
Я. Черевко, Кротон он Гадсон	2.00
Т. Швабінський, Парма	2.00
М. Школяр, Кліфтон	2.00
І. Притоцька, Чикаго	1.20
І. Белина, Коговз	1.00
О. Вілоус, Бронкс	1.00
Г. Бура, Джерзі Сіті	1.00
П. Грушецький, Менвілл	1.00
М. Губчак, Чикаго	1.00
П. Дяк, Елизабет	1.00
А. Загребельний, Пассейк	1.00
В. Зоговська, Ріго Парк	1.00
П. Капітула, Йонкерс	1.00
В. Левицький, Мейплвуд	1.00
С. Маліхівський, Флашінг	1.00
А. Оленський, Асторія	1.00
З. Потульницький, Сиракюз	1.00
П. Шарласнко, Трентон	1.00
М. Шеремета, Чикаго	1.00

Шевченківське свято в українській православній катедрі у Філядельфії

В неділю, 9-го березня, в церковній залі УПКатедри св. Володимира відбулася Академія в пошану Тараса Шевченка, улаштована Українською Православною Лігою і школою українознавства при катедрі.

Академією проводила Марія Кононенко, учителька „Рідної Школи". Вона ж підготовила і всіх дітей — декляматорів.

Ця академія і в цьому році заслуговує на спеціяльне відзначення, бо в ній виступала велика більшість українців американських громадян, вже другого і третього покоління. Тому, що число англомовних українців зростає дуже скоро, ця академія може послужити прикладом, як притягнути до культ-освітньої праці всіх тих українців, що українською мовою вже не володіють, і як їх об'єднати навколо ідей Тараса Шевченка. Академія відбулася в обидвох мовах: в українській і в англійській.

Свято відкрив співом „Заповіту" відомий українській громаді у Філядельфії церковний хор ім. О. Кошиця, під диригуванням проф. Петра Куриленка.

Уривок з „Послання" деклямував Сергій Ковальчук, мол., студент Темпл Університету. Настоятель катедри, о. протопресвітер Степан Біляк, виголосив доповідь по-українському на тему: „Шевченко-Християнин", базуючись на працях і споминах сучасників Шевченка, і на цитатах з Шевченкових творів, доповідач вдало спростував всі фальсифікації сов'єтської лже — науки про т. зв. „атеїзм" Шевченка.

Розповідаючи про релігійність Шевченка, протопресвітер вказав на те, що Шевченко ніколи не був атеїстом, про це він сам виразно твердив у своєму „Щоденнику" з 26-го червня 1857 р., де, критикуючи вираз Ґете, що „надією живуть нікчемні голови"; писав: „О, як солодко, як невимовно солодко вірити в це прекрасне майбутнє! Я був би байдужий, холодний атеїст, якби не вірив у цього прекрасного Бога, — в цю чарівну надію!" У цьому важливому виразі Шевченко рішуче відмежовує себе від атеїстів!

Друга доповідь була в англійській мові, виголошена головою Української Православної Ліги, Відділ св. Володимира, Варварою Подгурською: „Шевченко — поет, пророк і національний провідник".

Хор в переміну з деклямаціями відспівав кілька пісень до слів Шевченка. На співі позначалася вправна рука диригента проф. П. Куриленка. Відчувався духовний зв'язок між хористами й слухачами. З любов'ю дивились і слухали присутні і дітей-деклляматорів; деклямували учні школи українознавства: Андрій Орлів, Мирон Шандрук, Наталка Суфлер, Марія Данилюк, Андрея Карбівник, Олександер Данилюк, Романа Воскобійник і наймениша - Галя Пилипенко, викликаючи захоплені оплески глядачів.

Велике зацікавлення присутніх програмою академії від початку до кінця свідчили, що присутні розуміють і цінять незабутнього Шевченка та його ідеї, як творця нації.

Академія в честь Тараса Шевченка при УПКатедрі св. Володимира у Філядельфії вказує на те, що дух Великого Пророка України знаходить дорогу до сердець земляків „і не в Україні сущих", які відчувають, що й вони нащадки великого українського народу, з якого вийшов незабутній і невмирущий Тарас Шевченко.

Академія закінчилася піднесено-бадьорим співом національного гимну „Ще не вмерла Україна".

Петро Милорадович

СПОРТ

Чорноморська Січ – першун відбиванкового турніру в Принстоні

Принстон, Н. Дж. 29 березня 1975 р. — Тут, в спортових залях Принстонського університету відбувся великий відбиванковий турнір, що в ньому взяло участь 14 із 15-ти зголошених дружин, — бракувало ПАЛ Пасейк. Згідно з правильником турніру, змагання проходили в трьох групах, двох звичайних і одній так зв. „павер" групі, в якій виступала „Чорноморська Січ". В грах своєї дивізії „Ч. Січ" перемогла ІМКА Вест Сайд, Н. Й., 2:0 сетів, ремісувала 1:1 з ІМКА Вандербилт, Н. Й., і ІМКА Філядельфія та програла В. К. Провіденс 0:2, у висліді чого ввійшла до міжгрупових гор.

В чвертьфіналі „Ч. Січ" перемогла В. К. Бріджпорт 2:1 сетів, у півфіналі ІМКА Вандербилт 2:0 і остаточно у фіналі Провіденс В. К. — 2:0, завдяки чому наші відбиванкарі, вчетверте у цьогорічному сезоні, після ААЮ Ню Джерзі, ААЮ східніх ЗСА і турніру в Квінсборо, здобули звання першунів і були нагороджені цим разом індивідуальними Трофеями.

До закінчення цьогорічного найбільш успішного в історії чоловічої відбиванки сезону, „Ч. Січі" золишилося ще щонайменше два турніри у відбиванковій Асоціяції Америки: 12 квітня у військовій Академії Вест Пойнту і міжнародний турнір з участю Зах. Німецького клюбу — 19 квітня в залях Централь Квінс ІМКА в Джамейка, Н. Йорк.

У випадку чергових успіхів у цих турнірах, „Ч. Січ" може бути запрошена на відкриті першенства Америки що в цьому році відбудуться в далекому Стейті — Неваді в м. Рено.

Управа УСТ „Ч. Січ" відмовила участь нашої дружини в 32-му чемпіонаті ААЮ Америки, що в цьому році відбудеться в м. Портлянді, стейт Ореґон, в днях 9, 10, 11 травня з огляду на першенства Української Спортової Централі Америки і Канади, що саме відбудеться в суботу 10 травня в м. Бракпорт, Н. Й. В звітовому турнірі „Ч. Січ" виступала в такому складі: Н. Паславський, М. Паславський, Г. Вишиганов, П. Кругер, Ю. Темницький, А. Голинський, Д. Шіг, Д. Віліямс. Бракувало контужених Я. Тушенка і Л. Олесницького.

ПЕРША ТРІЙКА ТУРНІРУ

1. Ч. Січ, 2. Провіденс В. К., 3. ІМКА Вандербилт.

ГАКІВКА — „ПЛЕЙ ОФ"

„ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ" — „ІҐЕЛС, ЮНЬЙОН Г. К. 4:7

Елизабет 29 березня 1975 р. — Закінчилися цьогорічні першенські гри Гаківкової Ліґи Юньйон Кавнті. Згідно з вислідами в календарному сезоні Г. К. Айронбавнд, безконкуренційно здобув чемпіонат, з яким до кінцевих гор, так зв. „плей оф" дійшли: „Ч. Січ", „Іґелс" і Г. К. Ню Провіденс.

Подібно, як і на протязі цьогорічного сезону, в якому „Ч. Січ" мала постійні проблеми із устійненням свого складу — з нього бо вибуло ряд змагунів, — так і в цій грі в серії — дві з трьох в півфіналі „плей оф", наша дружина виступила із дуже скромним складом, з дев'ятьма змагунами. Щоправда причиною було рішення Управи Ліґи відбути цю гру в суботу о год. 8-ій рано (!), все ж таки суперники „Ч. Січі" мали повний склад.

Якщо йдеться про гру, то в перших двох періодах „Січовики" вели 4:1, що його здобули Петро Мельник 2, Зенон Семанишин і Валентин Олійник. В ІІІ-му періоді „Іґелс-и" швидко вирівняли вислід і остаточно здобули три переможні голі, встановивши кінцевий рахунок 7:4.

Закінчення Загальних Зборів УСТ „Ч. Січ".

Друга сесія Загальних Зборів Т-ва визначена на суботу 26 квітня, о год. 7-ій вечора, у власному приміщенні. В І-ій сесії Загальні Збори вичерпали майже усі точки і зупинилися на точці вибору нової Управи, яку одноголосно вибрано на чолі з головою Мироном Стебельським, але друга сесія цих Зборів має устійнити окремі референтури в зв'язку бажаною реорганізацією Управи, що має наступити згідно з запропонованою зміною статуту Статутовою Комісією, яку очолює мґр Остап Олесницький.

Склад нової Управи і факти з перебігу Загальних Зборів подамо після відбуття ІІ-ї сесії.

О. Твардовський

Молодь Олбанської округи вшанувала Т. Шевченка

Трой, Н.Й. — Школа Українознавства у Вотервліті, що охоплює нашу молодь з цілої Олбанської округи, відзначила 16-го березня ц.р. Шевченківські Роковини святковим концертом у заповненій залі Українського Клюбу у Вотервліті. На сцені видніє портрет Тараса, гарно прибраний. Директор Школи, В. Літинський, відкрив концерт і подав його програму. Співочий Гурток „Кобза" (10 студенток, членок Української Студентської Громади в Олбані) під керівництвом Я. Кушніра, проспівав „Заповіт" при фортепіяновому супроводі студ. Н. Кушнір. Учениця 2 кляси Дарія Гарасимяк продеклямувала вірш „Я — чорнява Дарця", а учень 8 кляси Мирон Мокей прочитав доповідь про Т. Шевченка. Учні 1-ї кляси продеклямували вірш „Найменші — Кобзареві". Учні 1, 2 і 3-ї кляс виконали вправи з вінками при співі пісні „Поклін Тобі, Тарасе". М. Барна і В. Коцур, учні 2-ї кляси, продеклямували вірш „Учітеся, брати мої". Сестри Д. і С. Шестик, учні 1 кляси деклямували вірш „Тече вода". Учні 3-ї кляси продеклямували: „Сонце заходить" і „Тарасова могила". Три пісні „Встає хмара зза лиману", „Було колись" і „Зоре моя вечірняя" відспівали учні 4 і 8-ї кляс під керівництвом Я. Кушніра, (акомпаньював на акордеоні Іван Демчар). Інсценізацію „Розрита могила" виконали учні 4 і 8-ї кляс. Головну ролю — як персоніфікацію України, — виконала Марта Мицик. Співочий Гурток „Кобза" проспівав: „Плавай, плавай, лебедоньку", „Перебендя" і „Нащо мені карі очі". Співом національного гимну закінчено концерт.

Програму підготовили учителі: Люба Мицик, Уляна Омецінська, Я. Кушнір і дир. В. Літинський. Вони вложили багато праці, за що належиться їм признання й подяка від батьків і всіх учасників. Але бракувало гучномовця, через що не все доходило до слухачів.

І. Дурбак

Загальні Збори ОУА „Самопоміч" і Кредитівки в Пассейку

В неділю дня 23-го лютого о годині 3-ій по полудні в УНДомі в Пассейку, Н.Дж. відбулися Загальні збори місцевого Відділу ОУА „Самопоміч". Збори відкрив голова „Самопомочі" полк. Петро Смородський, вітаючи присутніх членів і представника Головної Управи з Ню Йорку, голову мґр-а Євгена Лозинського. Для переведення загальних зборів вибрано президію в особах: д-ра Павла Кобзара — головою і Юліяна Котляра — секретарем. Протокол з попередніх загальних зборів, відчитав секретар зборів Ю. Котляр. За Управу звітував полк. Петро Смородський, який подав, що Відділ нараховує 519 членів, в 1974 р. вписалося 45 нових, а 10-ть відійшло; управа відбула 12-ть засідань і полагоджувала всі інші справи; Відділ тісно співпрацював з Головною Управою „Самопоміч". Фінансовий звіт відчитав Володимир Купецький, подав, що в касі Відділу є 6,373.55 дол., з того на конті будівельного фонду 5,614.24 дол.

Контрольна комісія (голова Іван Буртик) ствердила, що касові книги є в порядку, управа робила, що могла, для кращої праці треба зацікавлення усіх членів. Після звітів Управи і Конт. комісії, виголосив привітальне слово представник Головної Управи мґр Євген Лозинський, який передав привіт зборам і побажав дальших успіхів у праці. При тому він ствердив, що Відділ в Пассейку був ставлений як приклад для других відділів. Голова подав короткий огляд праці Головної Управи.

В дискусії над звітами забирали слово С. Черненко, Л. Русинко, Франко Гурин, інж. Володимир Бакалець, Іван Буртик, Александер Білинський; Василь Марущак і інші. Після уділення абсолюторії Номінаційна комісія запропонувала листу нової Управи на 1975 рік, до якої увійшли: д-р Іван Марченко — голова, Адам Шадура — заступник голови, Степан Халупа — секретар, проф. Іван Рудакевич — скарбник, Володимир Купецький — фінансовий секретар. Члени Управи: Марія Третяк, Ростислав Галабурда, Франко Гурин і С. Черненко. Контрольна комісія: полк. Петро Смородський — голова, д-р Павло Кобзар і Іван Буртик — члени. Громадський Суд: д-р Олександер Ничка — голова, інж. Богдан Кобзар й інж. Володимир Бакалець — члени.

Після перерви відбулися загальні збори Кредитівки. Президію Зборів очолював д-р Павло Кобзар, а на секретаря вибрано Володимира Купецького. Д-р Павло Кобзар здав короткий звіт з діяльности кредитівки, а касовий звіт відчитав фінансовий керівник д-р Олександер Ничка. Він подав, що в 1974 році видано позик на суму 826,371.39 дол., ощадності 1,494.247.46 дол., членам виплачено дивіденди 72,304.00 дол., чистий дохід в 1974 р. був 113,832.92 дол. Д-р О. Ничка подав докладні вияснення до заподаних чисел.

В дискусії над звітами Управи забирали слово Франко Гурин, С. Черненко, інж. Володимир Бакалець, Василь Марущак, Марія Третяк, проф. І. Рудакевич, Л. Русинко і інші.

Нова Управа Кредитової Кооперативи на 1975 р.: д-р Павло Кобзар — президент, полк. Петро Смородський — перший віце през., інж. Богдан Кобзар — другий віце през., д-р Олександер Ничка — фінансовий керівник, Ярослав Петрик — перший заст. фін. керівника, Роман Микита — 2-ий заст. фін. керівника, Володимир Купецький — секретар. Кредитовий Комітет: Інж. Євген Шипайло, Адам Шадура, Володимир Синишин, Іван Андрієвич і Франко Гурин. Контрольна комісія: Павло Турчин — голова, Іван Буртик і інж. Володимир Рудакевич — члени.

Ще раз мґр Євген Лозинський висловив вдоволення із співпраці Відділу Самопомочі і Кредитівки і заявив, що тій співпраці треба завдячувати ввесь успіх. За Контрольну комісію звітував Іван Буртик і дав внесок для уділення абсолюторії.

Збори закінчились відспіванням національного гимну.

Василь Марущак

Бруклин у пошані Кобзареві

У неділю 23-го березня 1975 р. в Українському Національному Домі відбулася святочна академія в честь Тараса Шевченка. Академію підготовив та вів її культурно - освітній референт відділу УКК, оперовий співак Лев Рейнарович, при участі хору церкви св. Духа, членів театральної групи та молоді української католицької школи св. Духа.

По відспіванні американського гимну та Заповіту хором, академію відкрив вступним словом голова відділу УКК, Богдан Карась. Реферат про невмирущої слави Пророка виголосив д-р Вацик.

У мистецькій частині свята виконали дуети: Т. Шайда — І. Білевич, „Ой у полі могила", та Т. Шайда — Л. Рейнарович, „Зоре моя вечірняя", „Вандуристе, орле сизий". Маестро Лев Рейнарович виконавши арію Тараса з оп. „Тарас Бульба" та „Козацька дума" із питомою йому клясою оперної зірки.

А. Квасній продеклямувала уривок з „Гайдамаків", І. Квасній — поему „Гамалія" та І. Ресит — вірш „Розрита могила". Деклямації приготовила учителька школи п-ні Квасній.

Слід підкреслити, що діти, які брали участь у академії, це вихованці української католицької школи св. Духа і вони інтенсивно приготовляються із своєю відданою адміністраторкою мґр. Я. Зарицькою до недалеких десятилітніх святкувань заснування школи. Школу побудував при жертвенності парохіян о. крилошанин Володимир Андрушків за проєктом інж. Аполінарія Осадци.

Першу частину академії закінчив хор, виконавши „Думи мої" — сольо С. Галась, „Реве та стогне" і „Ой три шляхи широкії" — сольо Т. Шайда, та „Кант" муз. О. Кошиця. Музичний супровід спочивав у досвідчених руках проф. Т. Левицького.

У другій частині програми була поставлена інсценізація Л. Старицько-Черняхівської п.н. „Думи мої". В інсценізації брали участь: І. Макар, Ф. Лукіянський, Ірина Білевич та Павло Слободян, який грав ролю гетьмана Петра Дорошенка.

Український національний гимн пролунав на закінчення свята.

Б. Базниківський

Концерт Струнної Оркестри з Торонта в Детройті

Оркестра Музичного Інституту ім. М. Лисенка з Торонта під диригентурою її основника, проф. Івана Ковалева вже відома в Детройті з двох попередніх виступів. В кожному черговому концерті ми помічаємо постійне підвищення її рівня; постійну вперту працю вчителя - диригента. Всі, навіть наймолодші музиканти, свідомі своєї відповідальности охоче, ніби інакше і бути не може, по чотири годинній їзді автобусом, займають місця на сцені для понад двогодинної проби.

Так було і цього концерту, 2. березня ц.р. в авдиторії Університету Вейн, а цим разом ансамбль вже осягнув середній рівень оркестри коледжу. Її постійний концертмайстер Орест Ковалів, що продовжує свої студії в Ню Йорку в одного з кращих учителів Америки, в міжчасі виробив собі вже зрілий тон, техніку й інтерпретацію професійного рівня. У двох зі скрипачкою Галиною Стрілець з Ню Йорку, абсольвенткою Джуліярд, мистецько виконали концерти на дві скрипки Баха (д-моль) та Вівальді (а-моль із циклу Естро Армоніко), найчастіше виконувані твори цього типу початку 18. ст., що своєю мелодійністю дуже близькі українському слухачеві. Молода скрипачка багатосторонна в передаванні емоцій однаково переконують м'які й ніжні епізоди, як і частинні повні динамізму. Вона домінує в тематичних фразах, дискретна в фіґуративному супроводі. Артизм солістів, до яких доходять ще челістка — Харитя Голод та віоліст Юрій Лещишин, пориває за собою оркестру. В концерті Баха оркестра осягнула свій вершок прецизії як і пізніше досягне ще свій найкращий тон та найвище наснаження звуку й емоції в Сюїті Ґ. Голста. В цім останнім творі, як і в Ельґара Серенаді, що ми їх чули в попередніх концертах, маємо змогу порівняти наскільки вже дозрів звук ансамблю на скільки чіткіше та більш скоординовано проходять контрастові лінії. Однак найцікавішою точкою програми була Симфоніста Жанни Колодуб, твір типу Бортока Дівертіменто. Симфоніста — композиція модерна, вміло сполучує нові засоби з тематикою українського характеру: повільна середна її частина розвиває протяжну ліричну мелодію широкої лінії а національні прикмети найсильніше виходять у кінцевій швидкій частині. У цілості, твір виростає понад провінційне значення, що стає зрозумілим при порівнянні з відомими творами загального концертового репертуару в програмі.

На цей час ансамбль вже мігби стати основою майбутньої першої української симфонічної оркестри за кордоном, якщоб вдалося зібрати фонди для придбання всіх потрібних інструментів. Деякі партії можна булоб обсадити зразу, бо інструменталісти підготовані. Оркестра не організовує збірок, а старається осягнути намічену ціль твердою, невпинною працею. Це ж та сама молодь, що крім добування загальної освіти, ходить до школи українознавства та знаходить час, без принуки батьків, опановувати інструмент, брати участь в молодечих організаціях та ходити на проби оркестри, або ще й хору. Цей ансамбль повинні українці піддержувати всюди, та, на жаль, часом (так і цього разу) навіть не можна було покрити власних видатків. А це значно сповільнює осягнення високої мети.

Богдан Кушнір

ТАРЗАН, 7285. СЕЛО ТУБІЛЬЦІВ

„Закон дикого світу, в якому я виріс, був: вбитий, або вб'ють тебе . . . Тому я зовсім не відчував хвилювання, коли привласнив собі леопардову шкіру, яка була одягом моєї жертви . . ."

„В далині я побачив село, з якого походив цей воїн . . . Воно викликало в мене велике зацікавлення . . ."

„Вид дійсно був неймовірний!"